

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

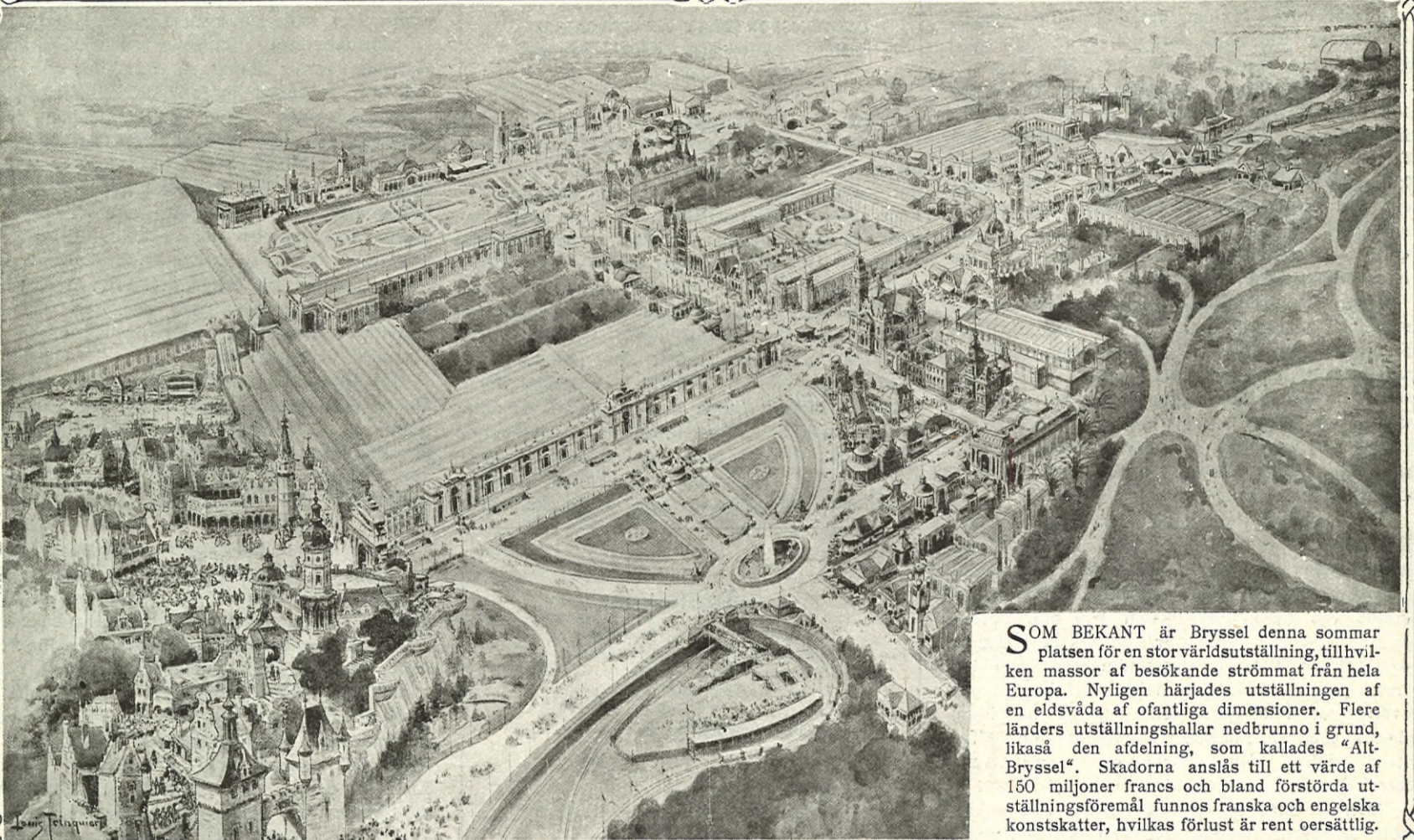

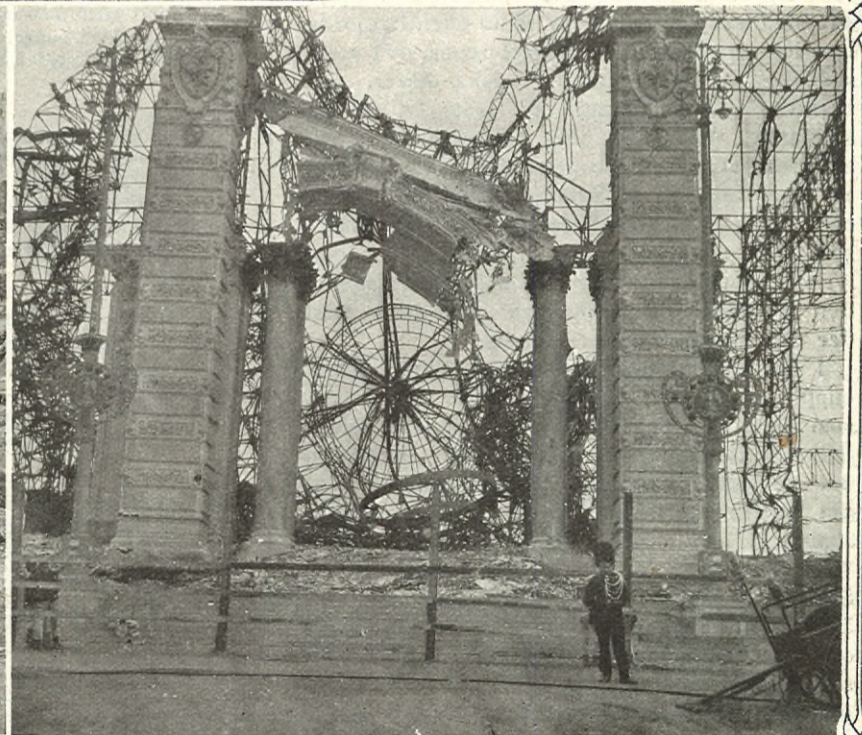
IDUN

ILLUSTRERAD TIDNING
GRUNDLAGD AF
FRITHIOF HELLBERG
FÖR KVINNAN OCH HEMMET

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: JOHAN NORDLING.

SOM BEKANT är Bryssel denna sommar platsen för en storvärldsutställning, tillhvilken massor af besökande strömmat från hela Europa. Nyligen härjades utställningen af en eldsvåda af ofantliga dimensioner. Flera länders utställningshallar nedbrunno i grund, likaså den afdelning, som kallades "Alt-Bryssel". Skadorna anslås till ett värde af 150 miljoner francs och bland förstörda utställningsföremål funnos franska och engelska konstskatter, hvilkas förlust är rent oersättlig.

Den stora eldsvådan på världsutställningen i Bryssel. 1. Generalvy öfver utställningen före branden. 2. Den franska afdelningen efter branden. 3. Den belgiska afdelningens ruiner. Foto för Idun af Gebr. Moussault, Amsterdam.

En nyfunnen dikt af Stagnelius.

DET FINNES icke många så gåtfulla och fantasieggande figurer i vår svenska vitterhets historia som Erik Johan Stagnelius. Den som en gång fångats af det problem, som hans lif och diktning innebära, har svårt att slita sig från grubblen däröfver.

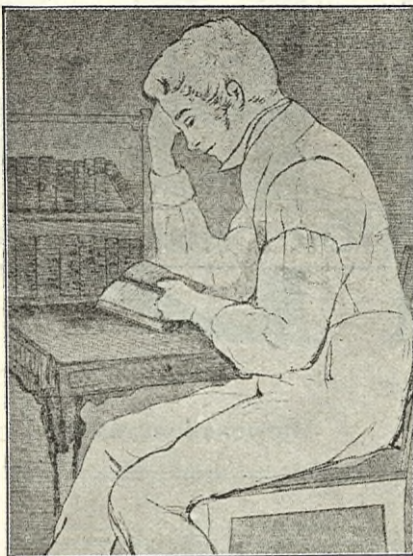
Han har gått genom lifvet i strängare afskildhet än någon annan svensk skald, i ett slags fursligt inkognito. Son till biskopen i Kalmar, tjänstgjorde han efter juridiska studier i Uppsala i ecklesiastikdepartemanget från 1815 till sin död 1823. Han var en duglig ämbetsman och hade i sitt väsen ingenting påfallande, men han ägde under hela sin lifstid aldrig några förtrogna. Det finns icke mer än två kända bref från honom, det ena till en syster, det andra till hans far, och båda föga upplysande. I Uppsala hade han icke gjort de unga fosforisternas bekantskap, och i Stockholm tog han alls ingen del i det sjudande litterära lifvet, ehuru han hade två så betydande författare som Askelöf och C. J. L. Almqvist till kollegor på själfva sitt ämbetsrum. Det visade sig vid hans död, att han icke efterlämnade en enda intim vän, utan det blef en utomstående — Hammarsköld — som tog hand om hans rika litterära kvarlåtenskap.

Denne enstöring, som lugnt och förnämt höll sig för sig själf, var gränslöst olycklig; det framgår icke bara af hans diktning, utan det vitsordas af de uppgifter som kommit oss tillhanda om hans lefnadsätt. Han led af en hjärtsjukdom, som lade honom i grafven före fyllda trettio år, och för att döfva sina plågor tillgrip han olika medel: ruset, utsväfningarna och till slut opiet.

De kroppsliga plågorna voro icke de enda; hans inre lif var en oafbruten smärtsam kamp mellan hans extatiska religiositet och hans abnormalt njutningslystnad. Himmelen och jorden sletos om hans själ liksom hos medeltidens pinade asketer; själf har han diktat gripande ord om de två stora grundmakter, som behärska hela tillvaron: makten att begära och tvånget att försaka. Ruelse och förtviflan blandades med brinnande trosvishet och gåfvo hans sjäslif dess mörka och passionerade karaktär.

Men för alla de stridiga känslor och tankar, som upprörde honom, fick han luft och ord i sitt skaldskap. Under sin lifstid offentliggjorde han icke mycket: ett hexameterpos, två versskådespel och ett knippe lyriska dikter. De utgäfvos alla anonymt, och trots en del erkännande väckte de icke någon större uppmärksamhet. Men vid hans död visade det sig, att han varit en af Sveriges mest mångsidiga och produktiva författare: en hel rad skådespel och episka dikter och en förvånande mängd lyriska poem sågo för första gången dagen i den Hammarsköldska upplagan, och deras antal har sedermera ytterligare ökats.

I formellt mästernskap står Stagnelius nästan oupphunnen. Det finns knappast en diktart, som han icke behandlar med fulländad säkerhet. Sjuttonhundralets retoriska operastil, det mytiska eposet, den skämmtsamma epopén, det antikt stiliserade dramat och sagospelet, romansen och elegien, kärnlyriken och sonetten — i alla former rör han sig med samma lätthet. Smidigare, musikaliskt mera väljudande vers än hans kan knappast uppletas, och hans stil och hans bildkonst ha en klarhet och fasthet, som erinra om Tegnér's.

UNGDOMSPORTRÄTT AF STAGNELIUS.
Efter en pennteckning i Kungl. Biblioteket.

Detta är så mycket mera förvånande, som han till världsåskådning var mystiker och romantiker — den exklusivaste i hela vår vitterhet. Den jordiska verkligheten lämnade honom absolut otillfredsställd, och hans aning och hans fantasi spanade ständigt in mot okända rymder. De smärtor, som själen måste lida i timligheten, fattade han som straff för hvad hon förbrutit i en tidigare existens, och den lycka, som här beskäres henne, var för honom en reflex af den salighet, som hon en gång njutit i det rena eterlifvet. Grubblen öfver dessa mysterier fyllde hela Stagnelii tankelif. I Platos och Schellings filosofi, i Swedenborgs teosofi och till och med i en underbar urgammal hednisk religionskund, kallad Adamsboken och innehållande rester af den kaldeiska

Mänflickan.

Från nattens vandrande stjärna
en späd och blomstrand tärna
till jorden sväfva jag ser.
Dess kinder blomma som våren,
rubiner tindra i håren
och ögat smäktande ler.

Likt Västans susande anda,
"Glöm," hviskar flickan, "Amanda,
dess blick och ljufviga röst.
Blott efter flickan i Månen,
o, jordens söner! I tränen,
när kärlek eldar Ert bröst.

I höglå, skinande kammar
af stjärnor ljuskronan flamar,
bestrålar kärligt vår bädd.
O, skyndom, skyndom i hamnen!
Kom, slut mig vänligt i famnen!
Var ej för Mänflickan rädd.

Jag har en strålände Broder,
som stolt på himmelens floder
i solens gullsnäcka far.
Han till Amanda skall sänka
sin flykt och tjuserskan skänka
sin tro i eviga dar."

"Besök mig, Himmelska, ofta,
då Nattviolerna dofta
och stjärnan blinkande ler.
Snart är min julle i hamnen.
Snart evigt, evigt i famnen
hos dig jag hänryckt mig ser."

För Idun af FREDRIK BÖÖK.

spekulationen, fann han bekräftelse på den världsopfattning, som hans säregna väsen och hans skräckfulla lifserfarenhet ingåfvo honom. Alla dessa ideér, hvilka han både bearbetade i filosofiskt spekulativ form och uttryckte i sällsamma mystiska poem, smälte för Stagnelius samman med kristendomen, om än denna kristendom kom att få rätt litet gemensamt med den lutherska protestantismens mera harmoniska världsbild.

De olika skiftningarna i Stagnelii idé- och känslolif kunna med typisk klarhet afläsas i hans kärleksdiktning. Erotiskt känslig ända till abnormitet, hade han i sin diktning länge fräsat i sensualistiska fantasier och särskildt i Amanda-figuren skapat en drömbild, som samlade allt det mest förtrollande och åtråvärda i kvinnoskönheten. Men efterhand som han i besvikenskap och leda vänder sig bort från det jordiskas värld byter äfven Amanda-figuren karaktär. Hon blir symbolen på själens evighetslängtan, en ljusgestalt, som erinrar den fallna mänskan om den oskuldsfulla salighet hon en gång njutit, och som är sänd att leda henne tillbaka till urhemmet. Det är en transfiguration af samma slag som den Danteska Beatrices förvandling från jordisk tärna till himmelsk ledsagarinna.

Hos Stagnelius blir denna mytiska kärleksfilosofi själfva hörnstenen i hela hans spekulation, men en framställning häraf skulle bli alltför vidlyftig. Den är icke heller behöflig för uppfattningen af den hittills otryckta dikt af Stagnelius, till hvilken dessa rader skulle utgöra en inledning.

Dikten *Mänflickan* är just ett vittnesbörd om brytningen i Stagnelii kärleksopfattning. Den jordiska kärleken ställes i motsats till Mänflickans kärlek, som i den stilla mänskensnatten lyckliggör skalden. Månens strålar ha för Stagnelius alltid haft en underbar makt, de väcka minnet af själens förlorade hemland, dit en dunkel trånad drar oss tillbaka. Nu ser han i skimmerfloden en kvinnogestalt sväfva ner, en tröstande genius, som ber honom glömma Amanda och i stället vända sin längtan mot det himmelska. Och hon lofvar att det skall vederfaras Amanda samma tröst. — När Stagnelius sålunda skildrar evighetslifvet som ett kärlekslif, är det i öfverensstämmelse med Swedenborgs lära om de himmelska andarnas kärlek och äktenskap.

Detta är, som kännaren vet, icke den enda form, hvori Stagnelius behandlat det fantastiska uppslaget. I hans skrifter ingår en dikt med samma namn, som dock icke har en enda rad gemensam med det här meddelade poemet.

Af den sväfvande trolska rytmen, som ger denna dikt dess mystiska stämning, har den tidigare tryckta jambiska dikten ingenting alls; den är hållen i en långt nyktrare stil, utan egentlig klärobskyr, och den har till och med några triviala rader.

Stagnelius, som icke älskade ändringar och omarbetningar, såsom en blick i hans handskrifter visar, har i stället gjutit om hela dikten i aldeles ny form. Denna gång lyckades han, och med sin obeskrifliga stämning af förändrad och sublimerad mänskenserotik har den nya *Mänflickan* rätt till en rangplats i Stagnelii rika lyriska alstring.

Ärade husmödrar!

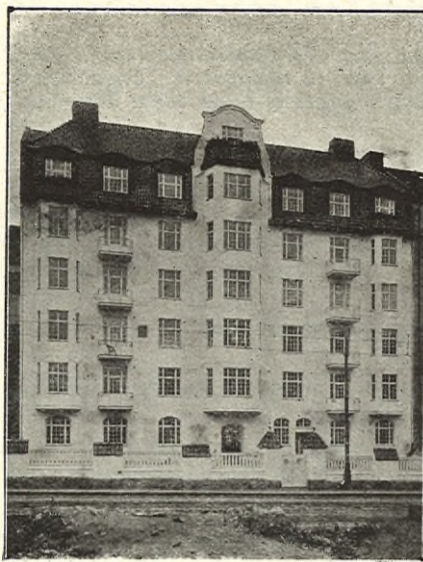
De som köpa utaf
Rosenfors hafregryn och Hafre-Sundhetsmjöl
få alltid full valuta för sina penningar. Tillverkas under läkarekontroll och erhålles uti alla väl sorterade
speceriaffärer.
Partilager i Stockholm hos Aktiebolaget Wahlund & Grönblad.
Vördsammast Aktiebolaget Rosenfors Bruk & Nya Valskvarnar, Rosenfors.

Det underbara huset.

INGEN STOCKHOLMARE har undgått erfarenheten att gå ut för att söka lägenheter och finna endast olägenheter. Det har varit ett hopplöst letande bland öknar af sten och haf af cement, tills du slutligen, uppgifven och resignerad, för ett tämligen bistert pris fick några kvadratfot mellan tegelmurarna, med uppgiften framför dig att häraf göra ett hem för en period af ditt lif, ett hem, där endast solstrimman, som försvann vid hösten och kom åter på våren, markerade årstiderna, ty murarna, stengården, utsikten var densamma under jul och juli.

Det är med dessa erfarenheter färskt i minnet du skall göra en promenad utåt Birkastaden för att se något egendomligt. Det vill säga, den som älskar utkanterna af en stor stad, där husen marschera upp i långa rader med många luckor i ledet, älskar att se blandningen af gammalt och nytt, se den plötsliga förvåningen hos gamla träkåkar i förfallna trädgårdar, som fått en skyskrapa på hvar sin sida, älskar de plötsliga utsiktorna utöfver Uppland, de kvarglömda fläckarna af natur, de nyckfulla backar och djup, som ännu ej reglerats, trotsiga stenblock, som intet veta om borrh och dynamit — om du älskar allt detta, då vet du på förhand allting om hvad jag nu ämnar berätta. Den som under sina kvällsvandringar blifvit förtrogen med Birkastaden har nämligen icke kunnat undgå att lägga märke till ett nytt hus vid Karlbergsvägen, hvitt med brunrött tegeltak, och blomstrande balkonger under takåsen. Icke blott för att huset är hvitt och taket rödt, ehuru det i och för sig är mycket stilfullt, men därför att en hvit tegelkrönt mur omger den vackraste förgård, som man kan få se däruppe, där dock hvarje hus har en fri plats mellan sig och gatan till sin disposition. Innanför muren ligger gräsmattan safirgrön och sametsmjuk, Kristi bloddroppar dallra på höga stänglar, bord och soffor finnas för sommarkvällarna och kaffebrickan. Det ser synnerligen prydligt ut, men är i och för sig ingenting märkvärdigt, och det är mycket betecknande, att när sådant finnes i Stockholm, gör man i häpenheten en artikel af det. Detta är emellertid icke allt. Stiger man in genom grinden och öppnar porten in till en glänsande hvit hall af marmor och går igenom gathuset, skall man finna en ny gård, men icke en sådan som alla olyckliga ö. g.-mäniskor känna den, utan en gård med blommor och gräs, som intet vet af soptunnor och skräp, utan värdslösade murytor och andra underklassmärken. Och gå upp i gårds-huset, skall du äfven här finna hvita marmortrappor, blanka mäsingskyltar, där namnet Petterson tar sig riktigt bra ut. Och Petterson har en tvårumslägenhet med duschrumbad, varmt och kallt vatten, gasspis och allt sådant hvarmed man kan bräcka äfven de dyrare våningarna på Östermalm. Om Petterson är i begrepp att sätta bo, behöfver han blott tala med värden i detta underbara hus, han skaffar honom vackra och präktiga korkmattor, gardiner och valnötsmöblemang från den leverantör, han gjort upp med till sina hyresgästers fromma. Har Petterson råd att hyra en fyrrumslägenhet, får han ett vackert badrum, parkettgolf, lokaltele-

fon, breda skjutdörrar och halfva Uppland från balkongen.

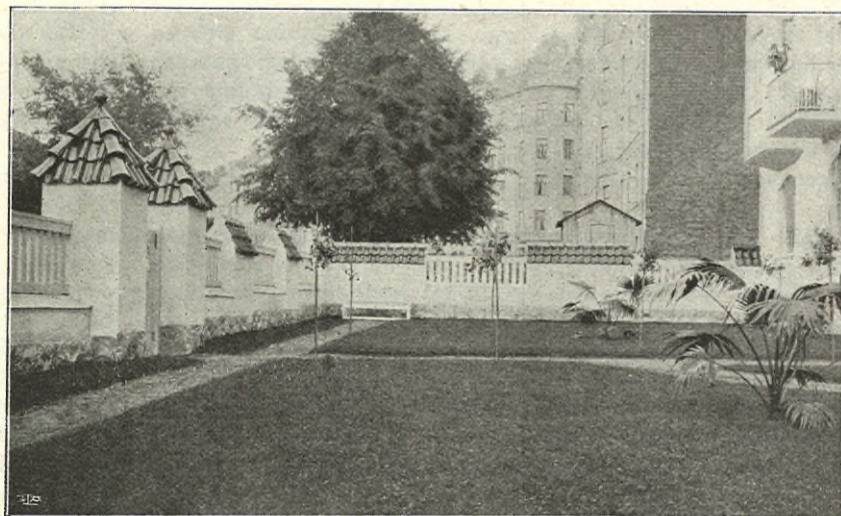
Nu skall jag icke tala om numret på detta hus, ty du hittar dit i alla fall utan vidare, och dessutom finns icke en vrå att hyra där, om icke möjligen för sparvarna under tegelpannorna. Men jag skall framhålla husets byggmästare och värd, direktör A. Andersson,

MATSALSINTERIÖR.

som ett vackert och uppbyggligt exempel på, hur en byggmästare och en hyresvärd skall vara. Och kanske att uppe i Birkastaden, där ännu icke allt är ohjälpligt förloradt som på Östermalm, vi skola få en ny stadsdel, vacker att se på och god till att bo uti, där du och jag kunna få hyra och lefva lyckliga tills vi dö.

E. — ER.

FÖRGÅRD.

Kongresskvinnor i Paris.

Paris, i augusti.

VID DEN nyligen i Paris avslutade tredje internationella kongressen för skolhygien hade man tillfälle att bevittna flere olika tillämpningar af gymnastik i både det nyttigas och skönas tjänst.

Så förekom bland uppvisningar med åtföljande föredrag, som ingingo i kongressprogrammet, den specialgymnastik till särskild utveckling af andningsorganen, för hvilken fru *Ingrid Samzelius-Lejdström* gjort sig till värtalig förkämpe. Uppvisningen af fru Lejdströms andningsgymnastik, hvartill hon instruerat sin unga dotter och sin son, och hvilken väckte berättigadt intresse hos en stor krets af sakförståndiga, afser dels att i allmänhet rätt utveckla och stärka andningsorganen, dels att utgöra ett profylaktiskt medel mot lungdot — en tillämpning af metoden, som fru Lejdström med framgång försökt på ett sjukhus i Stockholm, men som måste afbrytas på grund af svenska läkares (i de allra flesta fall nog så förklarliga) ovilja mot att gifva en oexaminerad person tillfälle att behandla de sjuka — och dels slutligen att bidraga direkt till sängrostens utbildning. Vid kongressen genomgick fru Lejdström flere grundligt studerade serier af andningsgymnastiska rörelser och lyckades bringa åskådare och åhörare öfvertygelsen att åtskilligt är att beakta i skolhygieniskt afseende på det område hon företräder och åtskilligt jämväl att nå på den väg, hvarpå hon inslagit.

(Hon demonstrerade, som bekant, äfven denna andningsgymnastik för det i Stockholm nyligen afhållna nordiska skolmötets lärare och lärarinnor, hvilka funno sig mycket tilltalade af uppvisningen.)

Synnerligen intressanta och vackra voro vidare de dansuppvisningar, hvartill en samling engelska societetsdamer bidrogo. Det är en oftast riktig uppfattning att intet folks kvinnor i grace och smidighet, i förmågan att föra sig nå upp mot fransyskorna, men de engelska damerna, som dansade engelska, skotska och irländska nationaldanser i Grand Palais i Paris, visade likväl prof på en ovanligt högt uppdrifven förmåga att utföra harmoniska och väl behärskade dansrörelser, hvartill som en ytterligare fördel kom den kraft och hurtighet, hvarmed danserna utfördes. De anslående nationaldräkterna i ljusa, glada färger bidrogo till att göra dessa de engelska damernas folkdanser till en särdeles tilltalande prestation. Tydligt var föröfrigt att dessa damer icke voro främmande för gymnastisk träning: en af ledarinnorna hade fått sin utbildning i Stockholm.

Det förtjänar äfvenså påpekas, att den svenska gymnastiken firade formliga triumfer vid dessa uppvisningar, i det såväl en grupp franska som en trupp italienska unga damer visade rätt aktningvärd förmåga i gymnastik, som baserade sig på och i viss mån var en utveckling i olika riktningar af Lings system.

HARALD HEYMAN.

Begär alltid granit-omaljerade
KOCKUMS Kokkärl
OBS! Fabriksmärket.

Giffria och syrefasta.
Prisbilliga.
Fås på begäran öfverallt
i hela världen.

Cerebos Salt

är omsorgsfullt packadt för att vid framkomsten vara i fullgodt stånd.
Generalagent: Gustaf Clase, Göteborg & Stockholm.

HUR JAG LÄRDE KÄNNA DÖDEN.

ÄNNU EN DIKTARE från Norrland, eller närmare bestämt från Härnösand, debuterar i dag i *Idun* spalter. Kanske blir det en gång ett bland de namn, som vi räkna med. Ungdomen är ännu stor, diktarentusiasmen ej mindre, och den första novellsamlingen säges ej länge skola låta vänta på sig.

LINDMARK VAR dräng hos stans rikaste grossör, som tillika var så tjock, att han bara rymdes ensam i en droska. Flera gånger om dagen for Lindmark ytterst på norrstan till magasinen vid Bråbänken och hämtade tjärfat. Han hade förskinn af läder och en piska, som aldrig var utan snärt. Läger man härtill, att i Lindmark ständigt pyrdede ett lagom kvantum sömngifvande brännvin, så att tömmarna lätt kunde smusslas ur hans hand, kan man förstå, att han var något till dräng att åka med.

Nu var det förmiddag och strax efter ett solregn. Regnbågen stod i skyn och mamma var på mangeln. Nisse-Bigge, som lofvat vara inne och lägga in i spisen, så att kaffet höll sig, måste ut på bron och se på bågen. Strax nedanför salsfönstret låg en liten blank vattenpuss. Han gick i förbigående tvärs genom den, vek sen af till Häggdahls sjöbod och tittade bakom knuten inåt stan. En bit bortanför våghuset kom en svart häst ur ett porthvalf. Och han tog vägen hitåt.

Den som glömde hela världen för en häst, det var Nisse-Bigge. Då kan man förstå att han äfven måste glömma en kaffepanna. Han sprang emot till klappbryggan för att ha en bit mer att åka. Längre in i stan torde han ej gå ensam. Och där stod han nu och väntade.

Lindmark såg arg ut. Nisse-Bigge funderade ett tag på att låtsas som om det regnade och hoppa upp bakpå. Men han visste, att Lindmark höll på formerna, och därför sade han: "godda, farbro Lindmark. Får jag åka med en bit?"

Farbro! Att vara dräng, heta Lindmark och bli kallad farbro, när man dagligen till och med af de minsta kyttingar titulerades sup-Lindmark, det borde väl skingra den svartaste argsinthet. Det gjorde det också. Lindmark stannade hästen och tog emot Nisse-Bigge, när han steg upp på framhjulet. Och sen han väl fått denna position: ryggen tätt till Lindmarks förskinn, vänstra axeln skyddande omsluten af Lindmarks vänstra hand, behöfde han bara fråga: är det nya tömmar? och tumma på dem för att få köra.

Nu stod hästen utanför magasinet. Lindmark tog "getterna" af kärran, lade omständligt in snus, såg på himmeln för regn och försvann genom det svarta hålet i magasinsväggen. Nisse-Bigge hängaf sig helt åt att hålla i hästen.

Lindmark dröjde och Nisse-Bigge blef orolig. En kaffepanna syntes rätt tydligt framför honom. Det ljungade i spisen... kaffet pöstes ur... tssssch, lät det i öronen. Gud nåde om förtenningen gick ur, då den nyss varit hos kopparslagarn. — Nisse-Bigge frös efter ryggen som om han suttit i en gunga.

Han släppte tömmarna? Schappa? Nä! Då blef det knogigt att få åka en annan gång. Bäst säga åt Lindmark. Men ändå! Det var att betänka sig två gånger innan man ensam gick in i detta magasin. En sådan plats: råttlort och råttor, höga säckstaplar och smala krypgångar, fotogenfat och längst in i svartmörkret de hvita cementfaten! Och madam Malkina hade sett ett spöke i gallergluggen vid taklisten!

Han gick stegvis med piskan i hand mot dörren. Och så flög han tillbaka, som om han

själf fått ett rapp. Strax innanför hängde Lindmark i hisställningen. Han var kolblå i ansiktet och tåspetsarna skrapade mot golvet.

Bakom magasinet stod en gubbe och tjärade en båt.

— Gubbe, gubbe! Kom hit! Lindmark sitter och gungar med halsen!

Gubben tjärade. Efter fem minuter såg han upp och lät tjäran droppa af penseln: hva ä' ve du säg?

Nisse-Bigge upprepade. Gubben for som ett skott: hva ä'n nuscht? — På ögonblicket var han i magasinsdörren. — Å förgjordte å! — Han snurrade rundt, gräde i byxfickorna efter en knif, fräste andlös så spotten stod i pärlor om mun. — Rappa dej ätter nå folk! Höre du! —

Nisse-Bigge sprang. Det kom folk från en bogserbåt, käringar från fattarslottet och hela verkstagsåln. Klockan blåste ett. Då var mekaniska verkstan där. Grossörn kom åkandes: lägg en presenning öfver karln, viftade han från droskan. Om hvarandra i ett sus: doktorn? doktorn? Doktorn syntes på kajen, men han gick sakta, ty han hade hjärtfel. — Här, här! hojade några karlar och slängde med armarna. —

Doktorn gick in. — Han har varit död minst en timme, sade han och kom strax ut igen. — Ja lägg som jag sa en presenning öfver karln och lyft upp honom på flatvagnen, så får vi köra honom till likboden, tyckte grossörn. —

Svart med folk efter flakvagnen. Nisse-Bigge var inklämd, behöfde ej alls gå själf. Vid båtlänningen ropade någon: Bigge! Bigge! — En pil for genom honom: mamma! Han anade, hur hon stod: barhufvad, med handen mot bröstet, hvit i ansiktet... Han visste: en klappkäring hade sett honom vid Bråbänken... nu hade han drunknat och man bar honom hem...

Ett par karlar hifvade fram honom. När mamma fick se honom, grät hon värre ett tag. Så torkade hon tårarna: nu ska Nisse-Bigge ha ris för att han varit olydig och gjort mamma så ängslig, att det värker i bröstet. — Det blef dock inget ris, när hon fick veta, att Nisse-Bigge spelat en roll i ett drama. Men jungfrun förstod sig ej på dramatik. Hon luggade honom bakom dörren för att hon måst stå och koka kaffe, när hon trampat mangeln och var trött.

När Nisse-Bigge kom ut på bron gick en pojke på styltor öfver gården. Då glömde han Lindmark. Och nästa dag var han god vän med en dräng, som körde sand från barlastkajen.

Lill-Anna, Nisse-Bigges lillfästmo, hade gjort revolt mot honom. Och nu var han sur. Därför slöt han sig till ett parti, som gjorde litet af hvarje: sprang mellan näten vid Månkens gister, kastade lerklumpar genom skorstenen till gambåtsman och sökte flaskor. Lill-Anna satt ensam på Östmans sandhög och byggde grottor efter fötterna.

Men nu låg man i båtlänningen och mette guraspigg.

Då ropade en, som stod vid hörnet: kom får ni se en buse! — Trådarna och maskarna

slängdes. Ty i en fullbuse fanns oanade möjligheter till trefnad. Man samlades kring honom, klappade i händerna: fullbuse, fullbuse! — Men han bara guppade till då och då, där han stod på knä på botten med vatten upp till bröstet. Han såg ut som han bad: hufvudet litet sänkt, händerna knäppta öfver magen.

Någon petade till honom med en käpp. Han föll ikull och blåskimrande fettblåsor stego upp på vattnet. Man tog sig för näsan: han är ju död!

Död! Man blef kall och ängslig och tittade skyggt på hvarann. Och man gjorde sig klar att springa till sitt.

Vid lyktstolpen stod polisen, som bodde på norrstan. Han vädrade i luften och mustaschen, som vred sig öfver läppen som en kattklo, darade för de murrande svordomar. Håles verkstakärningar, som jämt slog tjask och sjask i länningen!

Kito, som var äldst och själf bodde i verkstagsåln, blossade upp: ja ska säja Gullberg att de' ä inga verkstakärningar; de' är allt busen där som luktar. — Hocken buse? — Gullberg spände hand om sabeln och gick framåt. Kito sköt tullbåten åt sidan. — Dä, Gullberg! —

Gullberg lade sig på knä och högg karln i kragen. — Ferbanningen ä'nt de' tattarn som gick ner sej å ha flöte in. Hu-u-uppa! — Och han drog upp honom på kajen.

Kito kom med en skottkärra. Gullberg lade tattarn på den, bredde öfver hans ansikte med en säck och sköt in honom i Öshmans vedbod under morr och halvgräl. Sen gick han på kontoret.

Pojkarna sutto kring boden och höllo likvakt. De skulle vänta och se på, när han kördes bort. Lill-Anna kom fram: ska vi vara vänner, Nisse-Bigge? — Men Nisse-Bigge sprang direkt hem. Han sprang rakt in i kaptens mörksmyga. Och bäst han satt där storgvät han. Men alldeles tyst.

Han var svart i ansiktet af gråten, när han kom in. — Har någon slagit dig? frågade mamma. Då talade han om allt, och mamma tog honom på knä i sängkammaren.

Jag önskade, att jag kunde tala om det samtal, som nu följde, som det var. Men det kan jag ej. Ty det var mamma, som talade, och det var mammas kloka och goda ord om lifvet och döden. Ett kan jag dock tala om: då hon slutat, gråto både hon och Nisse-Bigge.

På afton gick mamma på syförening. Nisse-Bigge var nästan ensam i hela huset. Bara Mari satt i köket och stickade.

Det var höst och mörkt. Men ändå gick Nisse-Bigge, som var så mörkrädd in i stora salen, där det var alldeles svart, och satte sig i soffan.

Han tänkte på så mycket: på Lindmark, som han nu plötsligt kom ihåg, på tattarn och allt mamma sagt. Döden, döden, döden sade han flera gånger för sig själf. Han knep ihop läpparna för att bli allvarlig. Ty döden var något allvarligt.

Döden var väl det konstigaste af allt. Lindmark, som hängde i taket, var död; tattarn som låg i vattnet; och båtsmans gamgumma och lotsans flicka, som legat i kistor och haft blommor mellan fingrarna, voro också döda. Hur kunde man förstå det?

Mens han satt där, blef han ängslig. Han tyckte, att han var ensam i hela stan och mörkret i salen var det svartaste mörker som fanns. Men det var väl för att stolen var så stor, soffan så stor och han så liten. Och han kände ett oändligt medlidande med sig själf. — Tänk om jag också skulle dö, sade han

Hvarje husmoder **Barngarderoben** Hvarje sömmerska
bör **likaså.**
prenumerera på **12 häften årligen.**
Pris för helt år 3 kr.: halft år
kr. 1:60. Lösnummer 30 öre.

PÄRMAR

till IDUN 1909 och föregående år

tillhandahållas till följande priser: Iduns pärmar, röda med guldtryck kr. 1:50 Iduns romanbibliotek, röda eller gröna 50 öre. Iduns Hjälpreda, röda eller gröna 50 öre. Kunna erhållas i närmaste bokhandel eller direkt från Iduns expedition, om rekvisition och likvid i postanvisning insändes.

och tittade sig ikring. Till slut tyckte han, att han inte bara skulle utan borde dö. — Om jag ställer mig på knä under salsbordet precis som tattarn stod, så dör jag jag nog, tänkte han. Och han kände sig helt glad vid denna tanke.

Dagen förut hade pappa, som var gammal och ville sörja för sitt hus, skrivit testamente. Mamma hade gråtit. Nisse-Bigge fick veta, att då man trodde man skulle dö, så gaf man bort allt man hade.

Därför tog han en pappersbit och en pennstump och gick fram till fönstret. Han drog upp gardinen. Det var månljus. Han lade pappersbiten på fönsterposten och skref några krumelurer, som skulle tolkas som så:

Testamentet.

Bygglådan: Lillsyster.

Klockan: Lillsyster.

Gunghästen, piskan och tennsoldaterna: Pappa och mamma tillsammans.

Dockskåpet: Lillfästmon.

Nisse-Bigge.

Något mer kom han ej ihåg. Så lade han papperet på en stol och ställde sig på knä under salsbordet. —

Han vaknade vid att mamma lyste på honom med ett ljus. — Hur kan man ligga och sova under bordet, sade hon och skrattade. — Jag har inte sofvit; jag har hållit på och dö. — Hvad säger du, sade mamma. Hon satte från sig ljusstaken och tryckte honom hårdt intill sig. — Dö?

Nisse-Bigge förklarade sig. Och han kände, att så hårdt hade hon aldrig hållit om honom.

På kvällen fick han sin gröt på säng, precis som om det varit lördagskväll och han badat. Och ännu i halfsömnerna hörde han, att mamma satt bredvid honom och läste en saga.

*

Nisse-Bigge var stor. Han hade fått flytta upp i andra i småskolan. Och nu skulle han resa med mamma norrut till hennes hem.

Kvällen förut sutto mamma, pappa, Nisse-Bigge och lillsyster omkring det runda bordet i sängkammaren. Plötsligt blef det tyst och tryckande bland dem. Mamma stödde hufvudet i handet och sade: jag vet ej; det känns precis som om jag fore mot en olycka. — Det är väl för att du skall lämna hemmet, sade pappa. — Ja det är väl det. — Mamma steg upp och gick ut i salen. Pappa såg sträng ut, som alltid när han var rörd. Vi voro ju så ovana att vara från hvarandra. Lillsyster jollrade och smekte. Det var också hon, som ensam var glad, då båten gled ut ur hamnen. Då satt hon på pappas arm och viftade från kajhörnet. —

Sommarn gick. Mamma och Nisse-Bigge reste hem igen med de långa hvita nätterna och soliga dagarna som ett lefvande minne inom sig. Men där de sutto på däck, tyckte de, att de för ingenting i världen skulle vilja vända tillbaka, hur härligt de än haft. Tänk — hemmet!

Det var oändliga samtal om detta och allt där... Tro hur det och det är... minns du och minns du... pappa är ju så fåmält... — Nisse-Bigge undrade, om lillsyster kunde spela krocket nu.

Pappa stod på kajen. — Hvad han blifvit gammal och böjd, sade mamma långt på afstånd och rösten darrade.

Han tryckte mammas hand och Nisse-Bigge fick en klapp på hufvudet. — Hur är det hemma, sade mamma och såg honom rakt i

ansiktet. — Han såg länge tillbaks. Så gingo de hemåt. Men mamma hade skyndat före.

Då Nisse-Bigge kom in, satt hon med lillsyster i famn. Lillsyster! Det var så att hjärtat krympte. Hon hade blifvit så tunn och hvit. Bara ögonen voro sig lika.

Hon såg mamma. Hon grät ej. Hon såg ut som en som vet, att man ej går ifrån sitt öde. Så lades lillsyster till sängs.

Dessa dagar som nu följde...

Det blef tyst och dött i hela huset. Alla gingo på tå och stodo länge framför en dörr, innan de nådes öppna den. Man såg utan ord på hvarandra. Men samma fråga, samma tysta oro, låg i allas blickar.

Det flyttades in ett bord till lillsysters säng. Kring det samlades pappa och mamma och Nisse-Bigge om aftnarna. En lampa med röd skärm stod på en stol. Det dämpade suset från den var det enda som hördes. Talades det någon gång var det i hviskningar. Och alltid så: tycker du ej hon ser litet bättre ut nu? Hon har ju sofvit så lugnt i natt; och febern har gett sig något. — Hvilket ängsligt aktgifvande på alla tecken till förbättring och försämring. Mamma gick sakta fram till sängen och torkade hennes ansikte med en våt handduk; och då följde pappas och Nisse-Bigges ögon henne. Så läste de i hennes ansikte hur det stod till. Det var bara lillsyster som var lugn. Hon såg ingen och intet.

En kväll, då de sutto så, var allt slut. De märkte det knappast. Hon hade varit så kry hela den dagen. Nu blef hon med ens så förunderligt lång och såg stort omkring sig. Vid en kärs dödsbädd glömmar man allt utom det, att man är nära det förunderliga. Allt hårdt brister och lämnar plats för en ödmjuk förkrosselse. Därför stodo nu dessa tre kring en liten säng, med sänkta hufvuden. Hvad de tänkte och kände är blott för dem själva.

Hvad det blef tomt och kallt där hemma. Blommorna i rummet, där lillsyster låg, fingo dö ut. Till och med den stora myrten, som var mammans stolthet. Man gick hvar och en för sig. Ty delad smärta är ingen smärta.

Nisse-Bigge var ensam, mycket ensam. Men han tyckte det ej var sant. Det var bara en dröm. Visst var hon död. Död! Död! Det var ju bara ett namn. Hon skulle säkert stiga upp igen. En morgon, när han kom från skolan, skulle hon som vanligt sitta på sin lillstol vid bordet. Sen blef allt som förut igen.

I dessa tankar gick han. Och han släppte dem ej. Han trodde på dem.

Då hon låg i sin kista bland blommor och hvitt och alla människor i salen gingo i svart och gråto, var han alldeles lugn. Han visste ju hemligheten.

Så blef det oro bland människorna. — Nu, nu! sade mamma och såg ut genom fönstret. Man tog kappor och mössor. Kyrkklockorna ringde.

En man kom med kistlocket.

Men då man spikat igen det och gömt henne och man körde henne bort — då bar Nisse-Bigge ej längre på någon hemlighet. Då fick han den första isande aningen om döden, som sedan när han blef man skulle krama hans tankar med sin kyla och dunkla tomhet.

En museifest i Hudiksvall.

HÄLSINGLANDS MUSEUM i Hudiksvall har ända sedan sin uppkomst, kan man säga, en byggnadsfråga, hvars vikt och betydelse klarligen inses, då dess ingalunda oansenliga, i händelse af förstörelse fullkomligt oersättliga och af fackmännen med mycket erkännande lofordade samlingar äro för nävarande inrymda i en, icke ens fristående träbyggnad och sålunda alltid utsatta för en mycket betänklilig risk i brandhänseende. Olyckan kan ju alltid vara framme. Hvertill kommer, att denna träbyggnad, som förut varit lasarett, ingalunda är någon tjänlig museilokal och förty hvarken medger ett verkligt ordnande af samlingarna eller låter dem komma till sin rätt.

Under tidernas lopp har emellertid byggnadsfonden vuxit, så att den nu uppgår till i det närmaste 50,000 kr. Häraf ha icke mindre än omkring 20,000 kr. influtit sedan år 1900 genom trenne sedan dess hållna museifester, som med verklig esprit d'arrangement anordnats af fruarna Anna Midling och Gunil Runqvist, den sistnämnda en syster till den för detta sin fädernestads museum alltid varmt intresserade och nitiskt verksamme slottsarkitekten Agi Lindegren i Stockholm, och för hvilka fester både staden och omnejden lifligt inträdt, ungdomen i stor utsträckning som funktionärer och den öfriga mänskligheten därstädes som publik.

Nu förestår den fjärde festen. Att äfven nu staden och landet bereda sig att medverka för det för båda lika behjärtansvärda ändamålet visar sig af sammansättningen af festkommittén, som består af, förutom fruarna Midling och Runqvist, borgmästare H. Rissler, häradshöfdingen i Norra Hälsinglands domsaga C. Grahl-Flodin, rektorn vid allmänna läroverket C. Nordlund, drätselkammarens ordförande konsul E. Lindberg, förvaltare Köhler på Saltvik, museets föreståndare doktor F. Rodenstam, redaktör E. Waldenström och disponent E. Hedberg samt doktorinnan Ida Blumenthal (Delsbostintan), Stockholm, fruarna Alma Calissendorff på Saltvik, Ebba Lundqvist på Ström, Freja Leman i Lund, Forssa, samt fruarna Stina Rodenstam och Anna Hallgren samt fröken Anna Schlyter i Hudiksvall.

Festen kommer att hållas den 10—12 sept. på stadshotellet och i dess trädgård och går af stapeln i olika tiders och länders tecken. En del af festen får sålunda ramen af ett Delsbobröllopp. Brölloppståget går genom staden, hvarvid bruden med sitt följe mötes af brudgummen med sina svenner till häst, hvarefter bröllopfesten fräses i den särskildt inredda Delsbostugan på hotellet.

En annan del af festen försiggår i en holländsk interiör, medan en del af de upplåtta lokalerna inredes som ett gästgifveri från 1850-talet och i hotellträdgården slutligen upprättas ett "Gröna Lund", där Bellman uppträder och sjunger till lutan, omgifven af Ulla Winblad och andra mer remarkabla personer ur hans Djurgårdshof. Och naturligtvis sända de älskvarda arrangörerna sedan några vackra bilder till Idun.

Riddarpojarkarnes sång,

Johan Nordlings dikt, i tonsättning af *Richard Norén*, finnes fortfarande att tillgå å Iduns expedition, Mästern Samuelsgatan 43, Stockholm, till ett pris af 2 öre pr styck, då minst 50 ex. rekvireras.

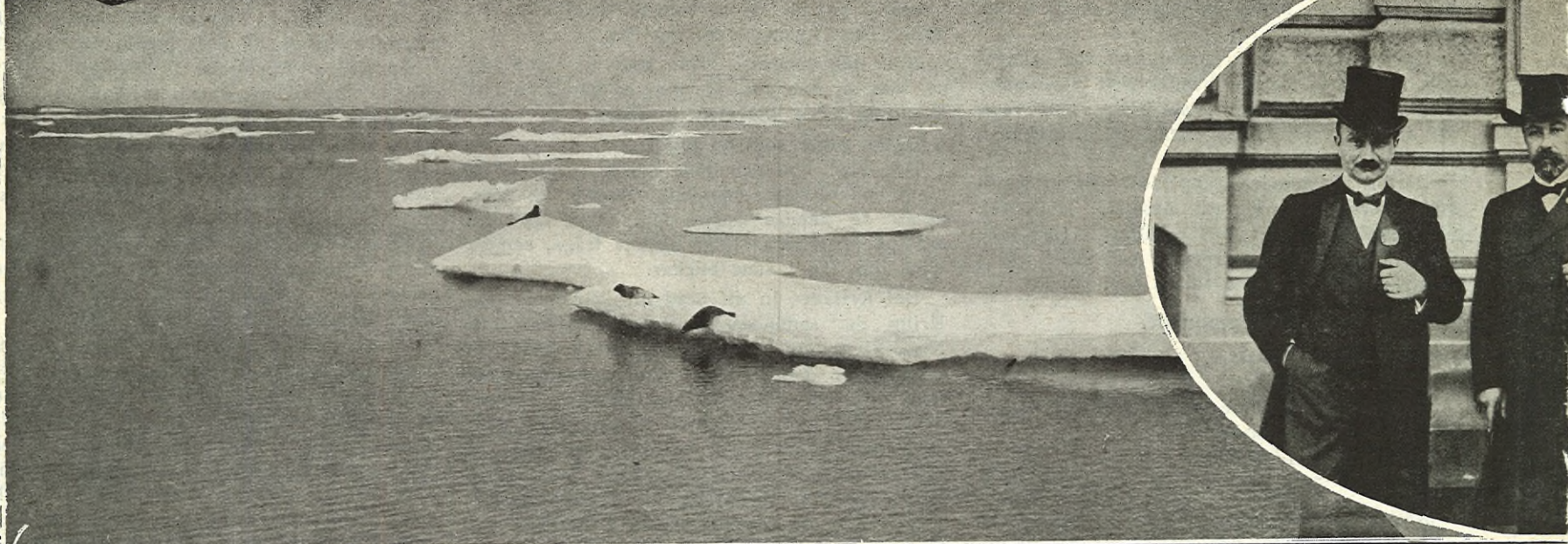

BIRGER SJÖDIN.

Innan 7 kr. betalas för ett snörlif, bör ifrån Franska snörlifssömmeriet i Stockholm, 1 Norrmalmstorg, 1 tr., dess illustrerade priskurant rekvireras.

Salamander alla sorter. Enhetspris 15,— Dam- & Herr-Skodon Lyxutföring 18,—

Geologernas

På Spetsbergen Stockholms för

GEOLGERNAS världskongress blef en lämplig avslutning på sommarens många möten och kongresser i Stockholm. Det var en märklig samling vetenskapsmän från jordens alla delar, som samlats till meningsutbyte och forskningsfärder i svenska trakter, och då kongressens president, professor Gerard De Geer, i sitt invigningstal yttrade, att denna kongress skulle blifva en etapp af största betydelse i den svenska geologiens utveckling, voro dessa ord förvisso ett uttryck för det arbetsallvar, som sedan präglat kongressens alla förhandlingar.

En af kongressens viktigaste exkursioner var den Spetsbergsfärd, som ett antal kongressledamöter med professor De Geer som ledare företog i slutet af juli med stockholmsångaren Aeolus. Geologerna besökte och studerade därvid de väldiga glaciärerna, medan paleontologerna samlade fossil från de olika formationerna. För öfrigt var resan äfven ur turist-synpunkt af största intresse för de långväga främlingarne. Det egendomliga arktiska fågellifvet, sälarnas siesta på drifisen, midnattsolen — allt förenade sig att skänka resenärerna oförglömliga intryck af polarrikets skön-

1. Sälur på drifisen. 2. Expeditionens medlemmar göra affärer med Tromsölapparna. 3. Ishafvets förposter. 4. Angfartyget Aeolus och Svenska Spetsbergsexpeditionens 1910 fartyg Venus under midnattsolen å Advent Bay. 5. Expeditionens medlemmar landsättas. 6. Deltagarne söka snäckor i strandgruset. 7. På slutningen af Nordenskiöld's berg. 8. Professorskan De Geer demonstrerar Spetsbergskartan. 9. Aeolus i Green Bay. 10. Ett flytande isberg. 11. Berget Capitolium. 12. »De

Därledskongress.

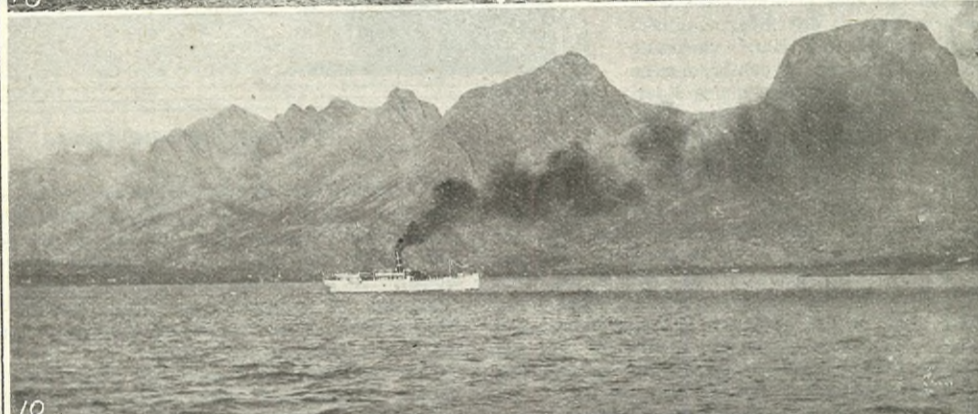
s glaciärer och i reläsningsalar.

het. Därtill kom behaget af den svenske färdledarens från åtskilliga föregående forskningsresor vunna förtrogenhet med Spetsbergen. Äfven professorskan Ebba De Geer, född Hult, som biträder sin make i hans vetenskapliga värf, deltog i färden. Som expeditionens fotograf medföljde fotografen hr O. Halldin, af hvars rika och intressanta bildskörd vi här meddela ett antal vyer.

I Stockholm har kongressens förlopp, som nämnt, varit af stor vetenskaplig innebörd och i programmet har ingått besök i olika svenska landskap.

Bland den geologiska forskningens många representativa män, som deltagit i kongressen, må nämnas prins Roland Bonaparte, den gamle alp- och gletscherforskaren Albert Heim, skotten Peach och spanjorerna Adam de Jarza och Cesar Rubio, alla tillhörande de främste inom sina vetenskaper.

Det är att hoppas att de långväga främlingarne härifrån medföra intrycket af ett visserligen till numerären litet folk, men med hög kultur och seg vilja att föra den mot vidare utveckling.

sju systrarna». 13. Hvalfiskar och hvalfiskskelett. 14. Stormfåglar. 15. Expeditionens deltagare. Oscar Halldin foto. 16. Geologkongressens organisatörer. Från vänster till höger: professor J. G. Andersson, generalsekreterare. Professor Gerhard De Geer, kongressens president. Professor Helge Bäckström, skattmästare. 17. Konung Gustaf och prins Roland Bonaparte anlända till kongressens öppnande. A. Blomberg foto.

Nord-Tysklands Rothenburg

Ett besök i Goslar.

"LILLA HELIGA KORSET".

BORT FRÅN den gamla universitetsstaden Halle med det intressanta St. Moritzburg ilar snälltåget under strömmande regn norrut, mot Harz, genom ett slätlandskap, hvars möjliga skönhet för tillfället är inhöljdt i himmelens våta slöjor. Det är alls icke ett vanligt regn, utan ett sådant intensivt nedforsande af vattenmassor, som erinrar om syndaflojd. Dock omsider skymta bergtoppar ur dimmorna, i svindlande fart susa vi öfver Okerfloden vid dess ingång i den högromantiska Okerdalen, en af öfre Harz' vackraste platser. Några minuter till och bromsarne göra sin tjänst. Vi passera några älderdomliga hus, öfver hvilka gamla fästningstorn höja sina kolossala murtyr — allt saktare blir farten, äntligen stanna vi. Goslar — en minut!

Ett tyskt ordspråk säger: "Kom till oss om aftonen, men lämna oss vid solskenet," och denna min ankomst till Goslar bevisar ännu en gång till fullo riktheten af, att första intrycket icke alltid är det rätta. En ointressant, våt och smutsig småstad, sådan fann jag Goslar vid första anblicken, och hur helt annorlunda hade jag icke i fantasien utmålade för mig den gamla kejsarstaden, den snart tusenåriga, hvars blotta namn klingar egendomligt och förväntansfullt!

Till nästa dag hade scenen dock underbart förändrats, tack vare ett strålande solskenet, och jag fann nu en stad, hvars torg och smala, krokiga gator, omgifna af hus i för vår tid egendomlig arkitektur, göra den utomordentligt rik på måleriska vyer.

Det natursköna Harz är ju välbekant för alla, som resa, äfven för oss svenskar, och mången gömmer helt visst i sitt minne ett helt galleri af bilder från dessa förtjusande platser, Bad Harzburg, Wernigerode, Rübeldans droppstensgrottor, fader Brocken icke att förglömma, och hvad de allt heta, dessa turistorter. Mindre bekant synes dock Goslar vara, detta Nord-Tysklands Rothenburg, som, fastän beläget i utkanten

af Harzområdet, dock kan uppvisa så mycket af Harzaturens skönhet i sina omgifningar, men hvars största behag likväl ligger i stadens egen älderdomliga prägel.

Det är uråldrig historisk mark man trampar i Goslar. Henrik af Sachsen, en stor vän af jakt och fågelfångst, också Henrik Fågel-fångaren kallad, hade vid stranden af Gose och foten af Rammelsberg låtit bygga en jakt-hydd, och här uppsöktes han af rikets ombud, då han år 919 blifvit vald till tysk konung. Åren 923—924 lät han sammanbinda trenne små orter Bargdorf, Warsleb och Sudburg med vallar och grafvar, det hela kallades Goslar-Lager an der Gose.

Under Otto I erhöill den unga staden helt oväntadt större möjligheter till utveckling, i det den frankiske jägaren Ramm vid en

berger Plan, omgifven af uråldriga hus, bland dem "Lilla heliga Korset", en stiftelse för fattiga kvinnor. Längre upp på höjden ligger Frankenbergkyrkan, en romansk basilika från 13:de århundradet, och till höger om denna det forna Frankenbergklostret, grundadt omkring år 1225 för upptagande af botfärdiga Magdalenor, numera ett omtyckt pensionat för sommargäster. Mellan de infödde och de frankiske kolonisterna rådde ständiga tvister och stridigheter, hvilka mången gång togo sig uttryck i öfverfall och mord. Med slagbommar och kedjor afspärrades gatorna nattetid mellan de olika stadsdelarne, och det gick århundraden om, innan de föfentliga stammarne genom giftermål kommo att smälta samman till ett folk.

Med hjälp af inkomsterna från det nya bergverket skall kejsar Otto I hafva byggt det hus, i hvilket han residerade, och som af Konrad II utvidgades och belades med kopparkak. Sedan Ottos tid hade ingen tysk kejsare oafbrutet residerat i Goslar, men Henrik III, den stränge, gjorde ånyo staden till rikshufvudstad och utvidgade den "Villa" han ärft af sin fader till ett storartadt kejsarpalats. Här föddes den 11 november 1050 Henrik IV, vandraren till Canossa. Äfven Henrik V uppehöll sig gärna i sin faders födelsestad, och här i kejsarhuset var det, han under sömnen träffades af en blixtråle i högra foten, hvaraf han hade men under hela sin återstående lefnad.

Sedan Goslar år 1241 inträdt i Hansaförbundet, och dess makt därigenom allt mera tilltog, sjönk kejsarpalatsets anseende såsom sådant allt djupare och år 1289 blef det till största delen lågornas rof. Rudolf af Habsburg iståndsatte det kvarstående något så när, men sedermera gjordes intet för dess underhåll, utan århundrade efter århundrade fick denna Nord-Tysklands äldsta profanbyggnad gå sin undergång till mötes, tills Goslar ändtligen, själf för fattigt att bekosta en restaurering, för 3,000 mark sålde sitt kejsarhus till hannoveranska regeringen, som genast beviljade 21,000 mark till restaurering. Ar 1873 beviljade tyska riksdagen 200,000 mark för samma ändamål, och utgör nu kejsarhuset i sitt fullbordade skick Goslars största sevärdhet. "På det intimaste förbunden med historien," skrifer en emfatisk författare, "såg Goslars kejsarpalats tyska riket i strålande morgonglans, dess undergång i aftonrodnadens purpur och efter en tid af öfverhängande faror — efter nattsvart, stormupprördt, af blixtrar genomkorsadt mörker — den tyska härlighetens återuppståndelse i förklaradt ljus".(!)

Domkyrkan, invigd år 1039, fick förfalla, jämsides med kejsarpalatset, och när den slutligen hotade att alldeles instörta, såldes den år 1819 för nedrifning till den högstbjudande för 1,504 thaler. Heine klagar i Harzresan: "Vi lefva i en ödesdiger tid, tusenåriga domkyrkor nedrifvas och kejsarstolar kastas i skräpkammaren." Lyckligtvis har ansvars- och pietetskänslan inför historiska minnen vuxit sig stark hos nationerna sedan 1824!

Gilleshusen, klädeshandlarnes, det nuvarande hotell "Kaiser Worth" vid torget, bagarnes och västmakar-

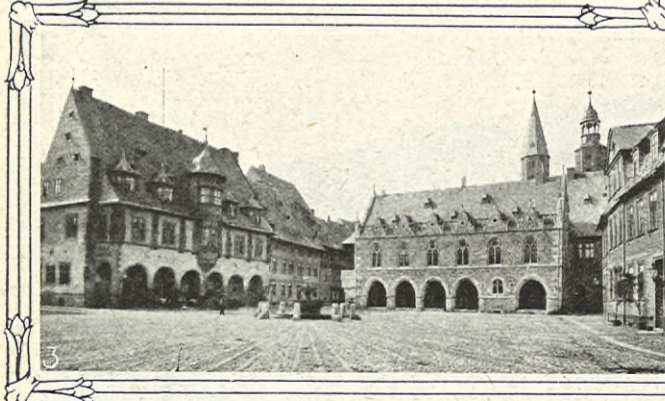
FRANKENBERGER PLAN.

ridt upptäckt ett stycke malm, som hans häst blotade med hofven. Frankern hämtade från sitt hemland i bergshandtering skickliga arbetare för att bedriva de efter honom uppkallade Rammelsberger bergverken vid Goslar. Af silfver från denna grufva slogos nu mynt, efter den till kejsare krönte Otto, kallade Ottolinen eller Ottolien. Dessa brakteater voro sannolikt de första mynt, som präglats i Tyskland.

Rammes landsmän bosatte sig på det efter dem uppkallade Frankenberg, ännu i dag en af Goslars mest pittoreska stadsdelar med sin öppna plats, Franken-

VY AF GOSLAR.

STORA TORGET.

"BRUSTTUCH".

LÄS!

Några äldre årgångar realiseras till betydligt nedsatta priser och erbjudas för dem, som förut ej äga desamma, en billig, omväxlande och lärorik lektyr. Mot insändande af nedannämnda belopp till Expeditionen af Idun, Stockholm, erhålles inom Sverige portofritt:

Idun 1892	2:—
Idun 1893 (nr 1 felas)	2:—
Idun 1895 (utan julnummer)	2:—
Idun 1904 (med julnummer)	4:—
Idun 1906 (utan julnummer, nr 25 o. 52 felas)	4:50
Idun 1907 (med julnummer)	5:—

Idun 1908 (med julnummer)	5:50
Idun 1909 (med julnummer)	6:—
Iduns julnummer 1894	0:20
Iduns julnummer 1898	0:20
Iduns julnummer 1905	0:50
Barngarderoben 1905, komplett	2:—

LÄS!

nes samt talrika privathus vittna ännu i våra dagar om det välstånd och det konstsinne, som utvecklades af Goslars borgerskap.

Många och hårda äro de öden, som staden fått pröfva under gångna sekler, krig och andra hemsökelse ha bragt den till branten af undergång. Men i och med tyska rikets återuppståndelse synes äfven den ärevördiga kejsarstaden väckts till nytt lif, nya industrigrenar uppstå, handeln blomstrar och Goslar, den en gång fria riksstaden, håller änyo på att svinga sig upp till välstånd och oberoende.

Sin karaktär af medeltidsstad har Goslar dock ingalunda förlorat, om man bortser från det rörliga lifvet vid järnvägsstationen och de nya villakvarter, man finner i utkanterna. Nybyggnader och restaureringar i de äldre stadsdelarne utföras i stil med omgifningen, och detta gör, att besökaren icke kan undgå att tjusas af en förgången tids, den goda gamlas, trollmakt. En tid, då människorna, om ock i anspråkslösa former, uppnått en fin kultur och ställde konstnärliga anspråk på hvardagstingen, anspråk dem en senare tid tyvärr vande sig att undvara. Såväl det yttre som det inre af husen bevara ännu värdefulla skatter af skulptur och konstsmide, och den uppmärksamme iakttagaren, med blicken öppen för enskildheter, har här rikligt tillfälle till nya upptäckter.

Goslarbornas omvårdnad om minnena från fäderne-stadens historiska forntid är beundransvärd. En hel del värdefulla föremål hafva sammanförts i Goslars museum, och dessutom göres allt för att bibehålla och iståndsätta: att detta icke sker utan uppföringar från såväl stadens som enskildes sida, är helt naturligt. Ett bevis härför är det s. k. "Brusttuch", Goslars originellaste byggnad, hvars motstycke svårigen låter sig finna vare sig i Nürnberg eller Rothenburg, dessa på arkitektoniska sällsyntheter så rika städer. Sitt nuvarande utseende har "Brusttuch" antagligen erhållit under Goslars andra blomstringsperiod, efter årtalen 1521 och 1526 att döma, hvilka återfinnas å olika platser å husets yttersidor. "Brusttuch", som en tid varit samlingslokal för det privilegierade västmakare-ämbetet, hvars hedervärda medlemmar tillåtos bära värja, och sedermera tjänat som bostad för de förnämsta familjer ur Goslars lärdoms- och patricier-släkter, fick under en kommande, pietetslös tid så fullkomligt förfalla, att endast de allra fattigaste där sökte sitt hemvist. När så uppvaknandets tid kom, inköptes huset af staden, trots de ekonomiska svårigheter, den hade att bekämpa, samt skänktes till en konstförståndig byggnadsentreprenör under villkor af dess fullständiga restaurerande. När så för någon tid sedan ett rykte gick genom den tyska pressen, att en amerikansk Krösus kastat sina blickar på denna Goslars pärla, uttalande sin önskan att förvärfa byggnaden samt nedtaga och öfverslyfta den till Nya världen, antagligen för att i någon mån afhjälpa den brist på medeltidsminnen, som råder i hans land, råkade hela samhället i uppror, och när det blef bekant, att amerikansens andud afslagits, andades man ut som efter en öfverstånden fara.

I Goslar äro alla tak höga och spetsiga, "Brusttuchs" öfverträffar dem dock alla. Huset prydes för öfrigt af talrika utsirningar öfver fönster och dörrar i sengotik, glasmålning och katedralglas smycka fönstren och rundt hela huset löper en ränassansfris i träskulptur, upptagande en mängd groteska gruppbilder, ornament och arabesker.

I vår tillvaro träder ett begrepp allt mera i förgrunden — begreppet brådska. Man har alls icke tid eller åtminstone måste allt, som företagas, ske i största hast. Och dock göras dagligen nya uppfinningar i akt och mening att vinna tid åt mänskligheten. Vi resa med det snabbaste tåg, i susande fart för oss en automobil från järnvägsstationen till hotellet, där vi, tack vare hissen, inom en minut befinna oss i det per telegraf beställda rummet. Och nu måste så mycket som möjligt ses på kortast tänkbara tid. I detta brådskans tecken, mellan ett par tåg, vandrande efter Bædekers stjärnor, bör Goslar dock ej ses. Intet kan t. ex. så trola fram stämningen af en svunnen tid som en sommarsöndagsmorgon i Goslars utdöda gator och gränder eller gudstjänsten, med sin medeltidsmystik och de kyrkobesökandes talrika folkdräkter, i

den vackra St. Jakobskyrkan. Njuter man så, ackompanjerad af kyrkklockornas musik, utsikten från Zwingers tinnar öfver de tusende röda och grå skiffertaken, fästningstornen och kyrkorna, allt inbäddadt i de många små trädgårdarnes grönska, så utgör det hela en sådan målerisk och tjusande idyll, att det minne, den efterlämnar, måste vara af djupaste varaktighet, uppväckande en önskan att återse denna underbara fläck jord.

Härliga, skuggiga skogsvägar, hvarje ögonblick bjudande nya skönhetsperspektiv, locka till vandringar i Goslars omgifningar. Talrika omnibus- och järnvägs-linjer erbjuda bekväma förbindelser med det inre Harz, hvarför Goslar särdeles väl ägnar sig såsom utgångspunkt för en Harzresa.

Glück auf!

JENNY LINDBERGER.

Den gudarna älska...

Berättelse af Signild Edestrand.

(Forts. och slut.)

HERR ESKE måste, hur mycket det än plågade honom, bekräfta för sina gamla vänner, hvad de hört om orsaken till hans afresa från Solberga samt besvara en del frågor. Jungfru Cecilia såg ej upp en enda gång, det var som om hon ej hört, att det talades.

Så småningom föll samtalet på annat, och professorn började en redogörelse för ett lärdt arbete, hvarmed han var sysselsatt. Detta skulle under andra omständigheter hafva intresserat Eske Liebman i hög grad, men nu hade han svårt att följa med.

Midt emot honom satt Cecilia, och när han nu såg henne, kom han plötsligt att tänka på Ingefred. Han plågades ibland af samvetsförebåelser, när han mindes flickan i Solberga prästgård. Hade han haft henne af hjärtat kär? Nej, han kände det tydligt nu, när hon var fjärran från honom. Ingefred var den första unga kvinna han lärt känna, och hon hade fånglat honom ena ögonblicket endast för att i det nästa stöta honom ifrån sig. Han erkände för sig själf, att om han stannat hos Ingefred, skulle han måhända hafva slutat med att glida ned för hennes fötter. Men samtidigt förstod han, att han hos henne aldrig skulle fått sin längtan efter en förstående själ tillfredsställd. Och dock kunde Ingefred vara så ljuf! Han mindes den sista dagen och aftonen af deras samvaro. Han måste sluta ögonen. Ett så starkt stygn kände han i hjärtat. Var han då så brottslig? Hvad för synd hade han begått? Han hade slutit sina armar om Ingefred, då hon smög i hans famn, och kysst de läppar, som räckts honom att kyssa. Detta var hans brott. Men han, en präst, och så mycket äldre än Ingefred, borde ej han... Så nu var han där åter i labyrinten, där han så ofta vandrat sig trött.

Professor Nicolovius höll föredrag, och herr Eske satt med ett djupt veck i pannan och med sänkta ögonlock och grubblade. Nu såg han upp och mötte Cecilias goda ögon. I hans blick lästes en fråga — och sedan strålade det fram något däri, något af en förhoppning, som var alltför vacker för att blifva verklig. Hade han sett rätt? Hade han ej just nu i Cecilia Stiernas ögon skådat en själ, som förstod hans, en själ, som skulle hafva förbarmande med hans svaghet och ge ny styrka åt hans brutna lifsmod?

Professorn tystnade. Om det var, emedan han nöjaktigt redogjort för sitt ämne eller emedan han märkt, att hans auditorium var något förströdt, måste lämnas osagdt.

Då sade hans maka, som tydligen suttit i sina egna tankar hon också:

"Men, kära Liebman, kunde han ej konserverat kallet genom att taga dottern till husfru? Hon skall vara en täck liten jungfru."

Eske ryckte till. Hans ögonlock sänktes åter, och en rodnad steg upp i hans ansikte. Han valde ut några körsbär ur silfverskålen och sade dröjande: "Nej, jag kunde ej taga Ingefred till hustru. Hon passade ej för mig."

"Ingefred," upprepade Cecilia ofrivilligt.

Det var första gången herr Eske hörde hennes stämma.

"Ja, mitt hjärta lilla," sade fru Nicolovius, vänd till henne, "så heter herr Gabriels dotter där uppe i Solberga."

"Ingefred," sade den unga kvinnan än en gång i lägre ton, långsamt, som om det namnet hos henne väckte en värld af föreställningar. Och hennes blick snuddade åter vid den unge mannen.

Männe Ingefred hade älskat honom? Annat var väl slätt intet möjligt. Honom måste alla kvinnor få kär. Jungfru Cecilia hade ofta hört honom omtalas, sedan hon kom i professors hus, och fast hon ej kände honom, fattade hon ett varmt intresse för honom. Och

när nu denna brytning med fru Jannika sände honom åter till Lund fattig och missförstådd, kände hon sitt intresse stegras och längtade att göra hans personliga bekantskap. Så kom han då till sist. Han motsvarade till fullo de föreställningar hon gjort sig om honom. Han bar sitt huvud högt, hans mun kunde le — men hans ögon voro obotligt sorgsna. Inom henne vaknade en stor ömhet för denne främmande man.

Men Ingefred då?

Hon anade, att det var något med denna Ingefred, men hvad?

Eske Liebman reste sig för att taga afsked.

"Min gode Eske, du måste ofta komma till oss. Kom hvar dag, så länge du är i Lund, och på söndag skall du spisa middag med oss," sade professor Nicolovius, och hans husfru lade några välkommande ord till mannens inbjudan.

Och Cecilia?

Eske vågade ej se åt henne knappt, han gaf hennes hand en den allra flyktigaste tryckning, bugade sig och gick.

Under den närmast följande tiden visade det sig, att böckerna förlorat sin gamla dragningskraft på Eske Liebman. Större delen af sin tid tillbragte han med att ströfva långt ut på landsbygden, och när han emot aftnarna trött kom tillbaka, sökte han sig till professor Nicolovii hem. Till jungfru Cecilia Stierna gick hans eviga längtan.

Det hade blifvit klart för herr Eske, att han nu mött den, som ensam i hela vida världen var i stånd att läsa de outtalade tankarna och tyda de oförstådda gåtorna i hans väsen, där styrka och svaghet, mod och vekhet blandade sig med hvarann. Var hon ung? Var hon skön? Han visste det ej, visste blott, att hon var honom kär och att hon var hans.

Eske kom nära nog aldrig i tillfälle att tala ensam med Cecilia, sållan att ens växla ett ord med henne, och han sökte ej därefter. Det var honom nog att få sitta och se på henne, där hon lutade sig öfver syllbågen eller sysslade i hemmet. På ett hemlighetsfullt sätt meddelade hon honom något af den fred, som omgaf henne, och ibland möttes deras ögon. Tydligare och varmare än ord kunna uttala det sade hans ögon: "Jag har längtat efter dig all min lefnad," och hennes svarade: "Innan jag såg dig, hade jag dig kär." —

Det började att lida mot senhösten, när herr Eske åter en dag gick att söka stiftshösten för att höra, hur det gått med regementspastorsbefattningen. Här träffades han änyo af motgång och pröfning.

Biskopen underrättade honom helt kort, att han ej komme att få platsen, samt tillade, att Eske var anklagad för att hafva läst förbjudna böcker, fulla af kätteri, hvarför han hade att inställa sig inför konsistoriets domstol. "Och," slutade biskopen sitt tal, "som jag dragit mig till minnes, att I vid mottagningen af Solberga pastorat lofvade att försörja änkan, så kommer jag att vittna till fru Jannikas förmån, om hon stämmer eder för brutet äktenskapslöfte, som väl är att vänta. I vet fullt väl, att vår allernådigaste konung har befallt oss att söka åstadkomma förbindelser mellan uppsvenska präster och skånska prästänkor, på det att den skånska nationen må införlifvas med det öfriga Sverige. I ådrager eder nu hans kungliga majestäts onåd genom att trotsa hans nådiga vilja. Det klokaste I alltså kunde göra, vore att genast fullborda äkten-skapet, ty eljes tör det hända, att I blifver därtill genom lagens kraft framhåld."

Eske stod stum.

Ett ögonblick var han som förlamad af så många orättvisors tyngd. Hans hjärta sårades af all denna obarmhärtighet.

Så samlade han sig, rätade sin höga gestalt och sade stolt:

"I har makten men intet rätten på eder sida. Jag gör mig nu fri från edert tyranni. Jag vill ej vara präst längre, ty jag lyder ej personer, som jag föraktar. Jag läser hvilka böcker jag behagar, jag gifter mig aldrig med prästänkan i Solberga. Jag går nu och vill aldrig återse eder mera."

Han vände sig, gick med raska steg ut och smällde dörren hårdt i efter sig.

Strax utanför huset mötte han jungfru Cecilia Stierna. Utan att betänka sig gick han fram till henne och sträckte fram handen som till hälsning. Han sade ej ett ord, men han tryckte hennes hand så hårdt, att hon var nära att skrika.

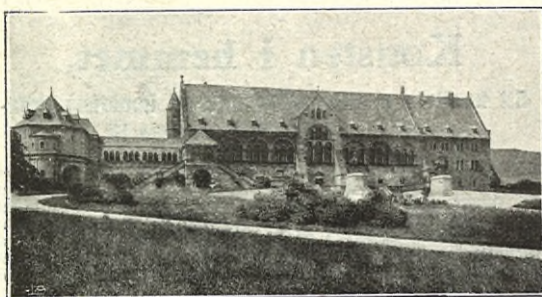
Med oro såg hon in i hans dödsbleka anlete, däri ögonen brunno som dystra eldar.

"Herr Eske," sporde hon lågt, "hvad fattas eder?"

Han svarade ej genast, men när hon upprepade frågan, sade han:

"Mig fattas allt, allt, allt hvad en människa behöfver för att stå ut med detta eländiga lifvet. Jag är en biltog man. Det goda har jag velat, men alla mina gärningar hafva dragit ondt öfver mig."

De befunno sig midt på gatan. Människor kommo och gingo. Somliga sågo med förvåning på dem, där de stodo hand i hand.

KEJSARHUSET.

Uppgif lifvidd (under armarna), midjevidd och kjollängd erhåller Ni till Eder figur fullt tillförlitliga, moderna och eleganta

Pappersmönster.

Erhållas omgående till nedanstående pris inom Sverige: Bluslif 40 öre, Kjolmönster utan släp 50 öre, Prinsessklädning 75 öre, Reformdräkt 75 öre, Barndräktmönster 50 öre, Kragmönster (Pellerin) 50 öre, Kappmönster 60 öre, Nationaldräktmönster 1 kr. Mönster kunna äfven beställas efter andra än våra modeller. Beställning skall då åtföljas af den modell som önskas. Priset är då dubbelt mot det vanliga.

Expedieras portofritt inom Sverige om rekvisition åtföljd af likvid insändes till

Norrandsgatan 16, Stockholm,

Mönsteraffären "Chic".

Cecilia Stiernma brydde sig i denna stund ej om något i världen utom att söka trösta mannen framför henne. Hon vågade ej tala, ej spörja, men hon lät sin lediga hand smekande glida öfver hans gång efter annan.

"Kom," sade han häftigt, "följ mig, jag vill förtälja eder allt."

De började vandra sida vid sida, och han skildrade sitt besök hos biskopen, hvilka ord, som fallit emellan dem, och hvad för följder de skulle draga med sig.

En stark beklämning lade sig öfver Cecilias själ, men hon sökte dölja sin oro, sade honom att han handlat alldeles rätt samt frågade honom, hvad han nu närmast tänkte göra.

De hade nu hunnit genom södertull, och malmövägen låg framför dem.

"Allra först, ja nu genast skall jag begifva mig till Malmö. Jag vill själf tala med öfversten, innan jag fattar ett nytt beslut. Vill I ej följa mig ett stycke på vägen? I får ej gå eder trött, sade honom att han vill gå med mig? Hvem vet, det blifver kanske den sista gången så visst som den första."

"Jag följer eder gärna, herr Eske, och när jag inte orkar gå längre, kunna vi hvila vid väggkanten, innan vi sedan gå åt hvar sitt håll," svarade hon.

"Tack, kära jungfru, det kommer fred öfver mitt sinne, när jag ser eder. Det känns nu, som om intet ondt hänt mig, det är som om min lefnad vore lika ljus som soldagen i dag."

Men hans röst lät vemodig, och leendet, som åtföljde orden, lockade tårar i Cecilias ögon. Hennes hjärta klappade så högt, att hon fruktade, att han skulle höra det, rodnaden kom och steg på hennes kinder, och för att dölja sin oro och förlägenhet började hon tala — fort och osammanhängande. Kanske platsen ej var tillsatt än, kanske att något än bättre väntade honom, säkert skulle hans stora kunskaper snart tillföra honom en god anställning, något annat vore ju ej tänkbart.

Han hörde på henne halft i dröm, han tänkte blott på att nu gick hon där bredvid honom, hon, som han höll kär. Hon gick och följde honom, och hon sökte trösta honom! Sökte hon ej trösta sig själf samtidigt? Hans hufvud var hela tiden vänt mot henne, och hans ögon hvilade på hennes ansikte med djup glädje.

När hon tystnade, började han tala om det, som fylldes hans sinne.

"Jungfru Cecilia Stjernma," började han, "här vandrar I nu med mig, och det känns, som om I vore min enda vän i lifvet, så mycket är I nu för mig. Har jag ej känt eder, så länge jag lefvat?"

Har I ej förnummit min stumma längtan, har I ej tydt mina dunkla tankar och sett skuggan af min sorg? Jag känner det, som nu I visste allt om mig, både det som varit och det som är."

"Och så vet jag slätt intet," svarade hon sorgset. "Men låtom oss hvila här vid väggkanten, så skall I förtälja mig allt, allt."

"Om mig själf?"

"Ja, om eder själf, alltsedan I var barn och till nu. Jag vill gömma edra ord i mitt minne."

De satte sig vid väggkanten.

Hon lade sina vackra händer samman i skötet och såg rakt framför sig. Han fäste blicken på hennes ansikte och började berätta, hvad som föll honom i minnet, än skildrade han i stora drag perioder af sitt lif, än återgaf han en eller annan detalj, som klart belyste någon sida i hans karaktär eller känslolif.

Och hon lyssnade.

Hon lyssnade, som den gör, hvilken är rädd att förlora ett enda ljud af en kär stämma, som snart för alltid skall tystna, som den, hvilken i kärlek och smärta samlar en skatt af minnen, medveten om att minnet snart nog är det enda som återstår.

Ty det var så, att Cecilia var fylld af en sällsam och beklämmande känsla däraf, att denna dyrbara stund af lycka förgiftades af den beständiga skilsmässans oändliga vemod.

Men hon lyssnade.

Herr Eske hade gått igenom sina lifsöden, skildrat en del af sina åsikter och sin ställning till en och annan af lifvets frågor och hade nu hunnit så långt som till vistelsen i Solberga.

Nu tystnade han, oviss om han borde nämna något om Ingefred. Han ville ej blottställa henne eller prisgifva hennes namn. Men dock tyckte han sig vara tvungen att bekänna för Cecilia det misstag han begått. Han sökte efter orden och såg ned i marken i pinsam förlägenhet.

I detsamma sprang den unga kvinnan upp.

Solen hade för länge sedan gått i moln. Nu kom en vindil susande fram öfver slätten, och några tunga droppar började falla. Äfven Eske reste sig skyndsamt. "Det blir oväder. I måste genast begifva eder tillbaka till staden," sade han. "Jag skall följa eder till södertull, ty jag vågar ej låta eder gå ensam. Mycket dåligt folk är ute på vägarna. Kom!"

Han fattade hennes hand.

Vinden kom tillbaka, denna gång dubbelt starkare och med ett hvinande ljud. Regnet drefs rakt i ansiktet på dem.

Utän att yttra ett ord sträfvade de tillbaka till staden, och hennes mjuka hand omslöt af hans i ett varmt och fast grepp.

Åter stodo de vid södertull.

"Haf tack, I ädla jungfru, för allt det goda I gjort mig i dag! I är min lilla kamrat, som står modigt vid min sida, I är min vän, min enda, min kära." Eskes stämma skalf af rörelse. Han tryckte hennes hand, och hans blick var en smekning.

Hon ville bedja honom gå med hem, uppskjuta sin vandring till en annan dag, ville bedja honom akta sig för ovädret och annan farlighet, men hon kunde ej. Hon kunde ej få ett ord öfver sina läppar, när han såg på henne med dessa ömma, smekande ögon, kunde endast le och rodna samt gifva honom en blick med löfte om all lifvets salighet.

Så skildes de åt.

Några dagar gingo hän. Det låg en viss förstämning öfver professor Nicolovii vänsälla hem. Man hade ej hört det minsta af Eske Liebman sedan han begaf sig på sin malmöfärd, och vid efterhörande i hans bostad fick man veta, att han ej varit synlig där på flera dagar.

Då kom en afton ett bref till professorn. Med stor ifver slet han upp konvolutet och läste vid det flämtande skenet af ett hemmastöpt talgljus för sin hustru och Cecilia herr Eskes budskap:

"Gode och vördade lärare och vän!

Härmed vill jag låta eder veta, att den af mig sökta fältprästysslan var tillsatt. Öfversten hade förmåtts att återtaga sitt löfte och gifva platsen åt en frände till biskopinnan. När jag erfor denna tidende var det, som nu jag ej förmådde mera. Allt störtade samman för mig själf: Är det så, att jag ej får lof att lefva, måste jag dock hafva rätt att dö. — Och så gick jag ut och tog värfning som soldat vid det regemente, där jag hoppats få göra tjänst som präst. Där jag velat lindra och trösta, där måste jag slå och sära. Men Gud skall hjälpa mig att ej blifva någon mördare. Fly skall jag aldrig, ty feighet känner jag ej, och jag hyser ej fruktan för döden. När detta bref når eder, vandrar jag den väg, om hvilken ingen vet, hvarthän den leder. Mina tankar äro dock hos Eder. Min hjärtliga kärlek, min själs tack och välsignelse följa Eder, gode lärare, Eder kära maka och den ädla och älskliga jungfru Cecilia Stiernma, som lyser på min stig. Kommer jag åter, gälla mina första steg Eder. Kommer jag ej, viljen I då tänka på mig?"

Eder ödmjuka och hängifne
Eske Liebman."

Sorg och bestörtning stodo att läsa i professors ansikte, och den blida fru Brita grät sakta. Men Cecilia, som hela tiden stått upprätt med underligt lysande ögon, gick nu fram och tog plats midt emellan de båda gamla. Hon tog en hand af dem hvar och tryckte dem mot sina tårlosa ögon, mot sitt vildt klappande hjärta. Hon sade intet, men hennes hufvud böjdes i en smärta, allt för stark att finna uttryck.

Det var en kall vinternatt. Det röda skenet af en lägereld i svenska hären belyste fladdrande och flämtande ansiktet på den ensamme man, som satt och vaktade. Uniformskappan hängde öfver hans breda axlar, och mössan var skjuten djupt ned i pannan. Han var mager och mycket blek, och de stora ögonen blinkade grubblande in i elden. Männe han tänkte dystra tankar, eller lyssnade han blott till det sällsamma suset i mörkret därute? Kom det fjärran från hafvet, detta hemlighetsfulla sus, eller kom det från den stora hären, från de många människorna och djuren? Kanske var det endast återljudet af den dunkla orons vingslag, sväfvande i rymden natten före afgörandet?

Mannen vid lägerelden strök mössan ned i nacken, hvarvid hans höga tänkarpenna blottades. Den var slät och klar och hvit, och hvarken bekymmer eller oro hade ristat någon fåra däri.

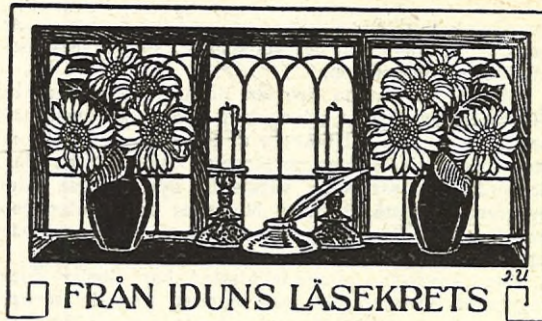
Han lutade hufvudet lätt bakåt och slöt ögonen som för att drömma. Något, som liknade ett leende spred sin skönhet öfver det bleka ansiktet. Han såg nästan lycklig ut. —

Det stora slaget var utkämpadt, segern vunnen, och i jublet drunknade deras nyftningar, för hvilka händelsen var något annat än ett glädjeämne, deras, som i striden mistat det käraste, lifvet skänkt eller lofvat att skänka.

Bland dem, som stupat, var den unge herr Eske Liebman.

Den gudarna älska dör ung.

SLUT.

Herr Redaktör!

I EDER ÅRADE TIDNING stod för någon tid sedan att läsa berättelsen "I vaxblekeriet". Då dess innehåll delvis stred mot min egen uppfattning, tar jag mig friheten rikta er uppmärksamhet på de påståenden, jag ej fann fullt tillförlitliga, mot hvilka jag med skäl kan inlägga mitt veto. För att vara säker på min sak har jag intervjuat fabrikör Fogelberg, som trots sin höga ålder är väl förfaren i konsten att bleka vax. Följande upplysningar lämnades:

"Redan på 14- och 1500-talen funnos vaxblekerier i Sverige. Det var emellertid först under Gustaf III:s regering, man vidtog åtgärder för att i större skala uppdriva fabrikationen. Sedan Wolfram genom konungens försorg på statens bekostnad skickats till Italien för att förskaffa sig fullständig inblick i vaxblekerkonsten, inrättades vid hemkomsten från utlandet blekerier i Stockholm, Malmö och Göteborg. Först senare anlades en fabrik i Eksjö. Hos dess ägare, Lindblad, blef min svärfar Fredrik Runstedt verkmästare. Efter hans död öfvertog änkan sysslan. Gift med Runstedts äldsta dotter inköpte jag år 1872 Lindbladskas stärbhusets alla vaxblekerinventarier. Jag ansåg detta fördelaktigt, då min hustru grundligt fått sätta sig in i 'mysterierna' och fortfarande intresserade sig för fabrikationen. Yngre system, fröken Sandells mor, kunde på grund af klenhet ej vara så väl förfaren, och så blef det då min hustru, som nära nog ensam hade vaxblekeriet. Vid hennes död år 1874 öfvertog jag ledningen och i 9 års tid påstår jag mig vara den ende, som blekte vax åt apotekarna och skördade bifall öfverallt. Min svägerska hade emellertid varit här på besök och efter 1883, då en massa af mina kunder ej läto höra af sig, förstod jag, att jag fått en medtäflerska. — Se där orsaken till att priset sänktes från 60 öre skålpundet. Trots att mina kunder minskades var vaxet oklanderligt, hvilket bevisas däraf, att flere apotekare, bland andra Lind i Borås, ännu en gång blefvo mina kunder. Då jag år 1903 sålde mitt garfveri till dess nuvarande ägare, öfverlämnade jag också vaxblekeriet plus den svåra konsten, som med litet arbete, påpasslighet och omtanke egentligen är ganska lätt. — "Finns det ingen mer i hela Sverige, som kan denna konsten?" — Hur fröken Sandell på denna fråga kan svara ett så bestämt nej är mig obegripligt, i all synnerhet som hon personligen känner den, som af mig lärt konsten."

Jag skakade hand med den vördade åldersmannen och tackade för hans upplysningar.

Mina förmodanden hade således varit riktiga: att det inte fordras blodsband för att få lära sig konsten,

att vaxblekeriet inte är ett fideikommiss, att inventarierna i Lindbladskas vaxblekeriet inköpts af fabrikör Fogelberg,

att priserna nedsatts från 60 öre skålpundet genom fröken Sandells mors eget förvållande, att det finns en till, som verkligen kan konsten — bara till en firma levererades nämligen förra året 600 kg. blekt vax —

Påståenden, som sakna grund, bör man således enligt mitt förmenande vara mycket varsam med, ty eljes kunna de mera skada än gagna. Rubriken öfver berättelsen anser jag mig böra ändra till: Fröken Hanna Sandell, enligt egen uppfattning, Sveriges enda vaxblekerska.

INTRESSERAD.

Konsten i hemmet.

Ett kapitel om fillvarafogandet af konstens skönhetsvärden för vårt dagliga lif.

SÅ LYDER PRISÄMNET för oktober i vår serie "Årets tolf kapitel" och uppmäna vi alla dem af våra läsare, som ha något att säga i frågan, att genom Idun framlägga detta för vår läsekrets. Täflingsartikel, som icke gärna i längd bör öfverskrida 4 Idunspalter, insändes till Iduns redaktion, Stockholm, senast den 31 aug. och förses med påskrift: "Iduns artikeltäfling". För den enligt redaktionens åsikt bästa artikeln utfästes ett pris af

ett hundra (100) kronor

och den prisbelönade uppsatsen inflyter i något af Iduns oktobernummer.

Från Rue de la Paix till Grand

DE MÅNGA PER-
SISKA och öf-
riga österländska
mönster, som under
mera än ett halfår
tjusat kontinentens

damer, börja nu komma hitupp till oss. I fönstren hänga musliner och tunna dubbelbreda siden i mönster, som icke användts sedan mormors tid, senast på femtiotalet. Jag kan icke neka till att jag tycker de äro alldeles för-
tjusande, dessa kaschmirstyger, som de kallas i Paris, de ge en liten försynt och gammaldags air åt våra eljes ganska brutalt moderna klädningar.

Man kan använda dem på mångahanda sätt, och härvidlag har man endast det rika urvalets trefliga bryderi. Som bekant göres nästan icke en enda modern toalett af endast ett tyg, man blandar alltid två ganska vidt skilda material tillsammans, och sålunda får det i och för sig ganska onyanserade modet en otrolig mångfald tillämpningar. Kaschmirstygerna kan man antingen använda i mindre ytor, som bårder, infällningar och dylikt, kort sagdt, som garnityr

vägen

på en slät och enfärgad kläd-
ning, eller också kan man göra
själfva dräktens grundform af
dem, och komplettera med den
obligatoriska, enormt breda siden-

bården nedtill om kjolen, samt den korresponderande öfre delen af lifvet, hvilken klippts i ett med ärmarna — vill man vara ännu mer raffinerad, kan man göra underklädningen af kaschmirs-
mönstradt tyg, och låta den mörka öfre delen af lifvet och nedre delen af kjolen sitta fast på en öfverklädning af chiffon eller silkesvoile i samma färg som sidenet, genom hvilken det mönstrade tyget mera samman-
smälter med dräktens hufvudton.

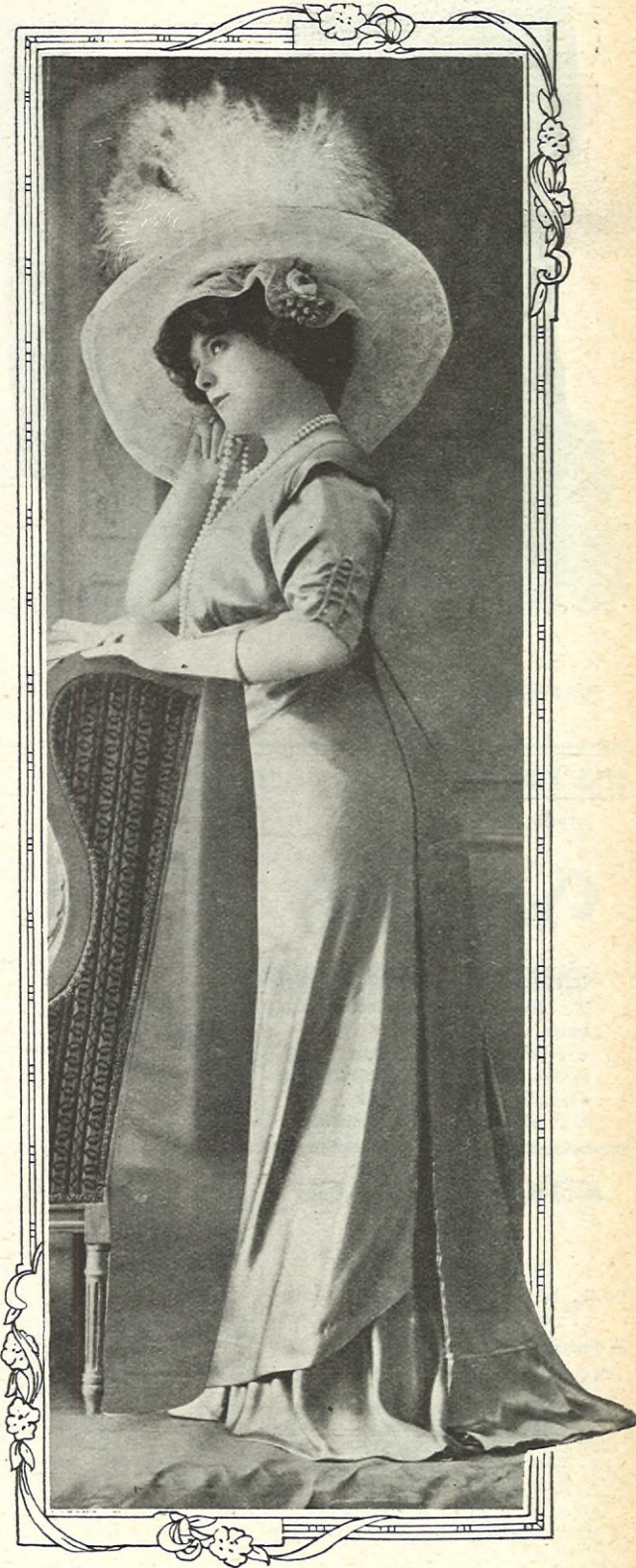
Det finns knappast någon gräns för variatio-
nerna af temat, och de, som kunna kosta på sig en halftimme för att välja den allra roligaste sammansättningen åt sig, kunna vara ganska säkra på att få ett pikant resultat. Till öfverklädning är svart det modernaste, man sätter svart chiffon öfver i öfrigt alldeles brokiga och ljusa klädning-
gar, och som man äfven med förkärlek gör de breda kjolbårderna svarta, ha de helt svarta

öfverdragen afgått med segern. De åtsnörpta kjolarna hålla på att — nej det är ännu öfverdrift att säga de hålla på att försvinna, men tålmodet med dem håller på att taga slut, man har plötsligen fått ögonen upp för att de äro för löjliga. Till hösten få vi nog se en del betydligt modifierade exemplar, men den verkliga, tortyrmässiga och helparisiska "entraven" få vi nog icke skåda i någon större utsträckning; när modet om närmare två månader når oss, skall entraven vara så pass på retur, att det alls icke tjänar någonting till att blåsa lif i den på nytt — och väl är det, fulare mod har icke sett dagen sedan slutet af sjuttioalet!

Snäfva komma däremot kjolarne att bli, det är nog alldeles säkert. Modet känner aldrig till de bryska förändringarne, allt skall gå så pass städadt till att äfven de värsta galenskap-
per kunna skylta sig bakom den förståndiga skylten: en fullt naturlig utveckling!

GWEN.

1. Kappa af kaschmir, hopsamlad nertill af en rosett af libertysiden. 2. Klädning af muslin, prydd med praktfulla arabesker af pärlor. Underklädning af hvit taft. Bredt skärp med stor rosett i ryggen. Charlotte-hatt af spetsar prydd med aigrette. 3. Klädning af lilafärgad charmeuse, spetshatt med liten mössa à la Greuze, prydd med hvit aigrette. Felix foto.

Från scenen och estraden.

Helge Rodes lustspel "Flykten" på Dramatiska teatern. Professor Laursen (hr Palme), professor Arnesen (hr Personne). Atelier Jæger foto.

Den första höstskymningen hinner knappast bryta in öfver Stockholms gator, förrän teatern skruffa upp sina ramper och draga förhängena åt sidan i säker öfvertygelse att publiken sitter redo ute i salongen. Och de missräkna sig sällan. Ty den landtliggande storstadsbon, som i början af sommaren ej visste, hur han fort nog skulle hinna vända sin stad ryggen, tycker nu att han kan landet utantill och har därför ingenting emot en teaterkväll med restaurangsupé efteråt. Aftnarne bli så enformiga därute på ön, och inte heller är det comme il faut att flytta in så tidigt. Därför går man en medelväg och läppjar på säsongen genom att fara till staden och titta på de första premiärerna.

Helge Rodes lustspel "Flykten", som utgör Dramatiska teaterns första nyhet för säsongen, är en modern Köpenhamnsk tidsmålning, hvare författaren med rätt mycken kvickhet gisslar det makt- och ärebegär, som förefinnes inom den vetenskapliga världen, visar hur simpelt intrigmakeri och fal lycksökar-drift motarbetar talangen och den unga, segerbestämda kraften. Denna företrädes i stycket af en ung ingenjör Bro, som upfunnit en flygmaskin, till hvars slutliga fullbordande han söker statsunderstöd. Hans motståndare är den hänsynslöse och baksluge professor Arnesen, hvilken missbrukat sin position som direktör i Uppfinnarföreningen till att kväva och trampa under fötterna hvarje själfständig förmåga. Bro vinner emellertid sitt mål att få flygmaskinen färdig och eröfra pris vid en utländsk flygtäflan, och Arnesen måste göra en neslig reträtt.

Lustspelet har sin egentliga styrka i figurskildringen. Professor Arnesen lever i hvarje frejd, hvarje gest för åskådarens ögon; hans hala inställsamhet, som plötsligt slår om till cynism

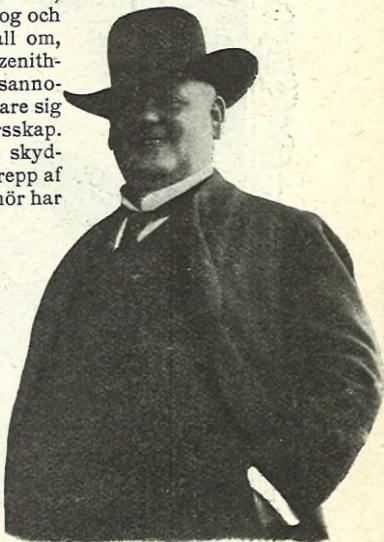
och klarögd fräckhet, hans baksluga strategi, då han vill drifva sina meningar igenom, hans ihåliga patos och ömkliga fåfänga — allt kommer på sin plats och fullbordar bilden. Hr Personnes konstnärskynne var lyckligt au courant med uppgiften, hvareför prestationen blef förträfflig. Professor Laursen, den förres polära motsats, en finkänslig, öm och undfallande natur, stod äfven med samma starka lif på tiljan och spelades med utmärkt uppfattning af hr Palme. Herr Ivar Nilsson var Bro, men åtskilligt på sidan om författarens intentioner. Fröken Borgström hade denna gång en mycket obetydlig roll — professorskan Laursen — men som den äkta artist hon är lade hon lif och färg i den, så att den verkade hvad den skulle. Herrar Riego och Brovallius voro ypperliga i ett par biroller. —

Om någon gång i tiden det glada Stockholms historia skall skrivas, så bör häfdatecknaren ej glömma att ge Axel Ringvall ett rum i första planet. Han är numera det teaterbesökande Stockholms rolighetsminister, på Oscars-teaterns tiljor har han sin tummelplats hvarenda afton från september till juni, alltid outtröttlig i att omskapa sin runda stofhydda till någon af dessa operettgubbar, som i regeln, äro födda idioter, men hvilka bli de lustigaste människokarikatyror, då han får hand om dem. Så upptagen har han varit af sin tragna tjänstgöring att hvarken han eller publiken märkt att han blifvit femtio år, förrän timmen nyligen slog och underrättade Axel Ringvall om, att han passerat lifvets zenitgräns. Men det kommer sannolikt ej att förändra något vare sig i hans vigör eller konstnärsskap. Hans klotformiga gestalt skyddar honom mot hvarje angrepp af tiden, och sitt glada humör har han lifförsäkrat, så att stockholmarna behöfva ännu ej på femtio år eller så befara några ledsamheter från vännen Axel.

I sommar har han talat svenska med finnarne på ett sätt, som både han och de befunnit sig väl af, och i vinter finns hans komik, "frisch vom Fass", åter att tillgå på Oscarsteatern, där femtioåringen förvisso ämnar låta sin publik erfara, att han är yngre än någonsin.

ARIEL.

Axel Ringvall i 50-årshumör.

TILL FRUKOST

hvarje dag bör Ni äta

Värgårda

HAFREGRYN — HAFREMJÖL

och Ni grundlägger därmed Eder hälsa.

Specialegenskaper: Genom den gulaktiga, mineralrika proteinhinnan: närande, dryga, fin smak. — Tillverkas under läkarekontroll. —

KÖKSALMANACK

Redigerad af
ELISABETH ÖSTMAN.

Inneh. af Elisabeth Östmans Husmoderskurs i Stockholm.

FORSLAG TILL MATORDNING FÖR
VECKAN 28 AUG.—3 SEPT. 1910.

SÖNDAG. Frukost: Smörgåsbord; chateaubriand med brynt potatis; mjölk; kaffe eller te med kax. Middag: Klar buljong med sparrisknopp; gös å la Soto Mayor med potatis; stekt hare med salader; melon.

MÅNDAG. Frukost: Smörgåsbord; vildtpastej (rester från söndag) med brynt potatis och lingon; mjölk; kaffe eller te. Middag: Köttgrotta med stufvad blomkål; soppa på vinbär.

TISDAG. Frukost: Smörgåsbord; kall köttgrotta med potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Tisdags-soppa; äggstruvor med sylt.

ONSDAG. Frukost: Smörgåsbord; omelett med stufvade grönsaker; mjölk; kaffe eller te. Middag: Kalkkottletter med stufvade spritärter; halon med mjölk.

TORSDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafregrynsgrotta med mjölk; halstrad sill med potatis; kaffe eller te. Middag: Bräckt skinka med stufvade bondböner; äggmjölk med skum och skorpor.

FREDAG. Frukost: Smörgåsbord; stekt färsk strömming med potatis; ägg; mjölk; kaffe eller te. Middag: Fläskkottletter med pressad potatis; soppa på färska äpplen.

LÖRDAG. Frukost: Smörgåsbord; kottletter af kalffärs med ärtor; mjölk; kaffe eller te. Middag: Kokt torsk med smör och ägg; gräddkaka med sylt.

RECEPT:

Gös å la Soto Mayor (f. 6 pers.). 1 3/4 kg. gös, 1 1/2 msk. salt, 1/2 tsk. hvitpeppar, 1/2 liten rödlök, saften af 1/2 citron, 2 msk. matolja, 1 del. tunn grädda, 4 msk. hvetemjöl. Till stekning: 6 msk. god flöttyr.

Beredning: Fisken fjällas, urtages, sköljes väl och torkas med en fiskhandduk. Ryggbenet borttages, dock så att hufvud och stjärt sitta kvar. Fisken ingnides därefter med saltet och hvitpepparn samt beströds med den skalade och hackade rödlöken. Citronsaften och matoljan blandas väl tillsammans, och denna blandning hålles öfver fisken, som sedan får ligga ett par timmar. Löken borttages därefter noga; fisken doppas i grädden och vändes i mjölet. Flöttynren upphettas i en långpanna, och då den är rykande het, lägges fisken och stekes vackert gulbrun på båda sidor. Den upplägges på gräppapper eller hårdt bröd för att det feta skall dragas ut. Serveras på servett, garnerad med stekt persilja. Den serveras varm med champinjonsås.

Vildtpastej (f. 6 pers.). 3/4 kg. öfverblifven skrapad fågel eller hare, 1 1/2 hg. späck, 4 ägg, 30 gr. hvetemjöl, 3 del. grädda, salt, hvitpeppar och socker efter smak.

Till formen: 1 1/2 hg. späck. Beredning: Den skrapade fågeln eller haren stötes i stenmortel till en fin massa. Späcket skäres i fina tärningar. Köttet och späcket arbetas väl tillsammans. Äggen vispas med mjölet och grädden och denna blandning tillsättes matskedsvis till köttet under det massan arbetas 1/2 tim. Färsen afsmakas med kryddorna och hålles i en med tunt skurna späckskivor beklädd form och kokas sakta, i vattenbad, omkring 2 tim.

Köttgrotta (f. 12 pers.). 1 kg. benfritt innanför af oxer, 3 hg. späckfläsk, 6 ettöres skorpor, 2 kkp. god god mjölk, 1 rågd msk. potatismjöl, 2 ägg, 1 msk. salt, 1 tsk. hvitpeppar, 1 tsk. socker.

Till bryning: 1 kg. flöttyr. Till kokning: 2 lit. efterbuljong eller vatten, (1 tsk. salt).

Sås: 2 msk. smör (40 gr.), 4 msk. mjöl, 1 lit. af buljongen, hvare färsen kokat, 1/2 tsk. Liebig's köttextrakt, salt, hvitpeppar, socker.

Beredning: Köttet torkas med en duk doppad i hett vatten, skäres i bitar och drifves 4 ggr. genom köttkvarn. Späcket skäres i fina tärningar. Skorparna stötas och lägges i mjölken att svälla, tillika med potatismjölet. Köttet och späcket arbetas väl tillsammans, hvarefter de uppvispade äggen, skorpblandningen och kryddorna tillsättes och färsen arbetas, så att den blir jämn och smidig. Den formas till 3 aflängt runda bullar, hvilka kokas i den heta flöttynren, tills de fått en vacker brun färg. Färsarna lägges då i den kokande buljongen eller vattnet, tillsatt med litet salt, och få koka med slutet lock 1 tim. De upptagas, skäras i skivor och serveras med grönsaker. Såsen beredes på vanligt sätt.

Anm. Rester af köttgrotta serveras med fördel till smörgås.

Tisdagssoppa (f. 6 pers.). 4 msk. korngryn, 1 1/2 lit. fläsk eller köttspad, 1/2 kålrot, 2 morötter, 1 palsternacka, 1/2 lit. små potatisar, 1 1/2 msk. smör (30 gr.), 2 msk. mjöl, 1 lit. mjölk, 1/2 msk. salt, 1/4 tsk. hvitpeppar, 2 msk. hackad persilja.

Beredning: Grynen sköljas, påsätas i det kokande spadet och få koka 1 1/2 tim. Rotsakerna ansas och skäras i strimlor samt lägges i soppan. Potatisen skalas, skäres i klyftor och lägges, hvarefter rotsakerna få koka till de äro mjuka. Smör och mjöl sammanfråsas, mjölken tillsättes, litet i sänder, därefter hålles soppan, som sedan får koka 10 min. Den afsmakas med kryddorna och sist lägges den rensade, sköljda och fint hackade persiljan.

Äggstruvor (f. 6 pers.). 4 ägg, 1 hg. strösocker, 270 gr. hvetemjöl, 3 del. tjock grädda.

Till kokning: 1 kg. flöttyr.

Beredning: Äggen och sockret röras i 20 min. Mjölet siktas och tillsättes jämte grädden, hvarefter smeten omröres väl. Flöttynren upphettas i en liten järnkastrull, tills den blir rykande het. Genom en tratt ringlas smeten fram och tillbaka i flöttynren, så att den bildar en genombruten kaka. Då strufvan fått vacker ljusbrun färg på undre sidan, vändes den med hälslef, och när den är jämn i färgen, upplägges den på gräppapper eller hårdt bröd, så att flöttynren får afrinna. Strufvorna sockras och serveras med sylt.

Kalkkottletter (f. 6 pers.). 9 kalkkottletter, 1 liten msk. salt, 1/2 tsk. msk. stötta skorpor, 3 msk. smör (60 gr.), 1/2 lit. kokande vatten, 1/2 tsk. hvitpeppar, 1 ägg, 2 msk. grädda, 4 Liebig's köttextrakt, 1/2 tsk. salt.

Beredning: Kottletterna tvättas med en duk, doppad i hett vatten,

huggas, bultas lätt på båda sidor samt putsas väl. De beströds med salt och peppar, doppas i det uppvispade ägget blandadt med grädden samt vändas i de stötta skorparna. De brynas därefter i smöret i en tackjärnspanna, nedlägges i en järnkastrull, pannan urvrisas med det kokande vattnet, tillsatt med köttextrakt och saltet, och såsen hålles öfver kottletterna. De få därefter färdigsteka med tätt slutet lock under 1/4 tim.

Stufvade spritärter (f. 6 pers.). 1 1/2 lit. spritade ärtor (= 5 lit. ospritade) 3/4 lit. vatten, 2 tsk. salt, 2 1/2 msk. smör (50 gr.), 1 msk. mjöl, 2 msk. hackad persilja, 1 tsk. socker, salt.

Beredning: Ärtskidorna spritas, och ärtorna påsätas i kokande, saltadt vatten. När de kokat upp, tillsättes 1 msk. af smöret, hvarefter ärtorna få koka, med tätt slutet lock, tills de äro riktigt mjuka. De upplägges då med hälslef i ett fat. Resten af smöret fräses med mjölet, ärtspadet tillsättes litet i sänder, och såsen får koka 10 min. Därefter lägges ärtorna, och stufningen afsmakas med den hackade persiljan samt kryddorna.

Stufvade bondböner (f. 6 pers.). 1 1/2 lit. spritade bondböner, 3 morötter, 2 1/2 lit. vatten, 1 msk. salt, 2 msk. smör (40 gr.), 3 1/2 msk. hvetemjöl, 4 kkp. god mjölk, salt, socker, 3 msk. fint hackad persilja.

Beredning: Groddarna borttagas. Morötterna skrapas, sköljas och skäras i tunna skivvor. Vattnet kokas upp med saltet. Bönorna samt morötterna lägges och få koka, tills de blifva mjuka. De upphällas i durkslag och spadet tillvaratages. Smör och mjöl sammanfråsas, 3 kkp. af bönspadet tillsättes jämte mjölken under flitig rörning och afredningen får koka i 15 min. Bönorna och morötterna lägges jämte den hackade persiljan och stufningen afsmakas med salt och socker.